

Sundeksemplar

I. TRAININ

NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK PALJURAHVUSELINE RIIK

RK POLIITILINE KIRJANDUS • 1941

KOINI NAAD EROISTRAADLAGER DRINEU

I TRAININ

NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK

NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK
PALJURAHVUSELINE RIIK

DK POHITELINE KIRIANDUS
TALLINN 1941

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

I. TRAININ

NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIK
PALJURAHVUSELINE RIIK

RK POLIITILINE KIRJANDUS
TALLINN 1941

И. Трайнин. Советское социалистическое многонациональное
государство (На эстонском языке)

10471

A-13066

TSARISTLIK IMPEERIUM — RAHVASTE VANGLA

Enne Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu nimetati meie maad Vene impeeriumiks. Selles valitsesid mõisnikud ja kapitalistid tsaariga eesotsas. Valitsevate klasside ekspluataatorlikku poliitikat aeti eriti toorelt ja hoolimatult piirimaades, mis olid asustatud arvukate mittevene rahvustega. Nende rahvuste protestid tsarismi, mõisnike ja kapitalistide rõhumise vastu suruti kõige karmimalt maha.

Võitluses töölisklassi ja rahvuslike vabadusliikumiste vastu tsaarivalitsus ei põrganud tagasi ühegi abinõu eest. Püüdes rahva viha endalt kõrvale juhtida ja takistada revolutsiooniliste jõudude ühinemist, õhutas tsaarivalitsus rassilist ja rahvuslikku vaenu, provotseeris vere-sauna tjurkide¹ ja armeenlaste, uzbekkide ja turkmee-nide vahel, korraldas juutide pogromme jne.

Lenin nimetas tsaristlikku impeeriumi „rahvaste vang-laks“. Selle vangivalvuriteks olid tsaristliku sõjaväelis-politseilise aparaadi ametnikud. Tsarism tugines eksplua-taatorlikele klassidele ja hoidis Venemaa rahvaid julma surve all. Seepärast võitlesidki kõik, kes võitlesid tsa-rismi ja klassiekspluatatsiooni vastu, ühtlasi ka nende kaaslase, rahvusliku rõhumise vastu.

Koos poliitilise survega teostas tsaarivalitsus ka ma-janduslikku survet, määrates laiemad rahvuslikud massid vaesusele ja laostumisele.

¹ Kaukaasias elav türgisoost rahvas. — Toim.

Riigi piiriäärsete, peamiselt idapoolsete maade koloniseerimisega käis kaasas maa põliste elanike vägivaldne väljatõrjumine halvimatesse piirkondadesse. Baškiurias, Krimmis, Kaukaasias, Kesk-Aasias ja teistes rahvuslikes rajoones aeti põlised elanikud vägivaldselt oma maadelt minema. Põlised elanikud olid sunnitud siirduma mägedesse ja teistesse vähemasustatud paikadesse. Kolonistid said parimad maad endale. Tsaarivalitsus püüdis vene maata ja vähese maaga talupoegade pilke ära pöörata mõisnike maadelt oma kodumaal ja piirimaades luua vene kulakutest endale tuge oma koloniseerimisplaanide teostamiseks.

Vaesus, nälg, arstiabi puudumine piirimaade elanikkonna juures oli mitmesuguste sotsiaalsete haiguste (tiisikuse, trahhoomi, süüfilise jt.) levimise põhjuseks. Terved rahvad olid välja suremas.

Piirimaade majanduslikku arengut pidurdati kunstlikult. Tsaarivalitsus ei lubanud seal ehitada tööstusettevõtteid. Piirimaad pidid jääma ainult müügiturgudeks ja koloniaalsete toorainete allikaiks tsentrumi tööstusele. Selle tagajärjel oli piirimaades, eriti idas (välja-arvatud harvad erandid) väga vähe proletariaati ja polnud peagu üldse kvalifitseeritud kaadreid.

Poliitilise ja majandusliku survega käis kaasas kultuuriline surve. See väljendus vägivaldses venestamises, rahvusliku kultuuri mahasurumises. Piirimaade elanikkonna enamus oli kirjaoskamatu, paljudel rahvastel puudus isegi oma kirjakeel.

Võitluses revolutsioonilise liikumise vastu toetus tsaarivalitsus peale politsei ja sandarmkonna ka veel pappidele, levitades piirimaade rahvaste hulgas sunnivii-siliselt õigeusku. See kutsus välja mittevene rahvaste laiade hulkade vastupanu. Kõigi uskude papid aga kasutasid mahajäänud rahvahulkade usulisi eelarvamusi selleks, et suurendada rahvaste vahel vaenu ja konflikte.

Venemaa rahvaste veelgi tugevama ikestamise eesmärgil tegi tsaarivalitsus tihti järeleandmisi rahvuslikele pappidele. Keelates näiteks ilmalike raamatute kirjasta-

mise ukraina keeles, andis tsaarivalitsus 1905. aasta aprillis, revolutsioonilise liikumise tõusumomendil, välja määruse: „Tühistada kitsendavad määrused, mis olid kehtima pandud vaimulike raamatute kirjastamise alal väikevene keeles, kuid selle reservatsiooniga, et igaks selliseks väljaandeks palutaks pühima sinodi õnnistust“¹.

Kapitalistlike suhete areng lõi piirimaades aegamööda omamaise maaomanike ja kaubanduslik-liigkasuvõtjate kodanluse. Nii tekkis laiade töötavate masside kahekordne eksploatatsioon. Töötavaid rahvusi rõhus ühelt poolt vene mõisnike ja kodanluse suurriiklik ja imperialistlik surve, kelle huve kaitsesid tsaarivalitsus ja ta kohapealsed agendid. Teisest küljest rõhusid neid „omad“ ekspuataatorid: baid, manapid ja liigkasuvõtjad Kesk-Aasias ja Kazahstanis, vürstid ja mõisnikud Põhja- ja Taga-Kaukaasias, mõisnikud ja kapitalistid Poolas, Ukrainas, parunid Baltikumis jne. Nende „oma“ ekspuataatorite huvid olid läbi põimunud vene mõisnike ja kodanluse huvidega. Neile ekspuataatorlikele kihtidele toetuski tsarism oma piirirahvuste rõhumisel.

Tsaristliku Venemaa ajalugu tunneb orjastatud rahvuste arvukaid ülestõuse barbaarse surve vastu. Nende laiad hulgad liitusid tihti vene talupoegade ülestõusudega tsaari ja mõisnike vastu. Nii sündis see näiteks talurahva ülestõusu ajal Razini juhtimisel 17. sajandil ja Pugatševi ülestõusu ajal 18. sajandil. Tatarid, baškiirid, tšuvašid, kazahhid ja teised volgaäärsed rahvad võtsid kõige aktiivsemalt osa neist ja järgnevaist ülestõusudest.

Vene tööliklassi võitlus tsarismi vastu leidis suurt vastukõla piirimaades. Rahvuslike piirimaade töötavad massid astusid 1905. aasta revolutsioonis käsikäes vene proletariaadiga välja tsarismi vastu, mõisnike ja kapitalistide vastu, rahvusliku ülesässituse ja pogrommide vastu. Karastatud klassivõitlustes, kasvatatud ja juhitud Lenini-Stalini partei poolt, koondas vene proletariaat enda ümber rõhutud rahvuste töörahva ja viis neid tormi-

¹ Seadustekogu nr. 58, 8. aprillist 1905. aastast, lk. 448.

jooksule tsarismi, kogu eksploatatsiooni ja rahvusliku surve süsteemi vastu.

Surveabinõud töölis- ja rahvusliku vabadusliikumiste vastu tugevnesid veelgi rohkem pärast 1905. aasta revolutsiooni mahasurumist. Valitsus maksis kätte rahvustele nende osavõtmise eest revolutsioonist, tölisklassile kaasatundmise ja sümpaatia eest. Valitsus võttis piiri- maade rahvusilt poliitilised õigused. Tsaari seadus 3. juunist 1907. aastast, mis kitsendas tugevasti tööliste ja talupoegade valimisõigusi, kõlas samal ajal järgmiselt:

„Vene riigi tugevdamiseks moodustatud Riigiduuma peab olema vene vaimuga. Teisel rahvusil, kes kuuluvad meie riigi koosseisu, peavad olema oma vajaduste esindajad, kuid need ei pea ega tohi esineda sellisel hulgal, mis annab neile võimaluse olla otsustajaiks puht vene küsimustes. Neis riigi piirimaades aga, kus elanikkond pole veel saavutanud küllaldast riigikodanikulist arengut, tuleb valimised Riigiduumasse ajutiselt seisma panna“.

Selle seaduse põhjal oli paljudelt Kesk-Aasia, Kazahstani, Jakuutia jt. arvukatelt rahvastelt ära võetud valimisõigused. 11. veebruaril 1914. aastal vastas tsaari minister Maklakov Kazahstani esindajaile valimisõiguste võimaldamise palve peale, et Kazahstani oblasti „mitmest eri rahvahõimust koosnevat elanikkonda ei või praegu veel pidada küllaldaselt ettevalmistatuks“.

Tsarismi reaktsiooniline ja marurahvuslik poliitika tugevnes imperialistliku sõja lähenemisega. Töölisliikumise tõusule 1910.—1912. a. vastas valitsus surveabinõude kõvendamisega, tööliste elajaliku mahalaskmisega Leena ääres 4. (17.) aprillil 1912. aastal ja Beilise¹ provokatsioonilise looga, mis oli arvestatud selleks, et maal välja kutsuda uut pogrommiliikumise lainet.

1914.—1918. a. imperialistlik sõda ajas rahvusküsimuse veelgi teravamaks. Andetu väejuhatus veeretis sageli oma süü kaotuste pärast rindel rindelähedase võondi

¹ Alusetu süüdistus juut Beilise vastu ristiusulise poisikese tapmises rituaalse eesmärgiga.

rõhutud rahvaste kaela. Kogu maal tugevnes politseiline terror rahvuste vastu, kes elasid rahvuslikes piirimaades. 1916. aastal korraldas tsaarivalitsus verise arveteõienda-mise ülestõusnud kazahhi elanikkonnaga. See mäss lei-dis võimsat vastukaja Kesk-Aasia ja volgaäärsete rah-vaste hulgas ja kutsus välja rõhutud rahvuste veelgi suurema vihkamise tsarismi vastu.

Pärast 1917. aasta Veebruarirevolutsiooni moodusta-tud kodanlik Ajutine Valitsus ei kaotanud ega võinudki kaotada natsioonide orjastamist ning mitteüheõiguslust. Rahvusliku surve alus, kapitalism, jäi puutumatuks. Aju-tine Valitsus muutis vaid rahvusliku surve vorme, tehes nad rafineeritumaks. Selline poliitika kutsus välja hulga teravaid konflikte Soome ja Ukrainaga. Jätkates tsarismi poliitikat püüdis Ajutine Valitsus vallutada uusi maa-alasid ja seega endale alistada uusi rahvaid.

Ajutise Valitsuse poliitika kutsus välja rahvusliku vabadusvõitluse veelgi võimsama tõusu. Seda uut tõusu püüdsid rõhutud rahvaste kodanlikud rahvuslased oma huvides ära kasutada.

Piirimaades hakati moodustama „rahvuslikke nõu-kogusid“ (Raada — Ukrainas, Kurultai — Krimmis, Baš-kiirias jt.). Nende „rahvuslike nõukogude“ juhid kaup-lesid Ajutise Valitsusega neile suuremate õiguste and-mise pärast, mis oleksid kõvendanud kodanluse klassi-positiooni „oma“ rahva hulgas. See rahvuslik kodanlus astuski koos vene kapitalistide ja mõisnikega revolutsioonilise proletariaadi vastu, kes nõudis revolutsiooni põhi-küsimuste lahendamist, millest iga rahvuse laiemad rahvahulgad olid sügavalt huvitatud.

Kõigi rahvaste valitsevad klassid püüdsid kõigi jõu-dudega takistada üha tugevnevat liitu vene tööliklassi ja teiste Venemaa rahvaste töörahva vahel.

Revolutsioonilise liikumise kasvamisega tugevdas rah-vuslike piirimaade kodanlus rahvuslikku agitatsiooni, jut-lustas lahkulöömist revolutsioonilisest Venemaast, püüdes seega säilitada oma valitsevat seisundit „oma“ rahva seas.

Lenini-Stalini partei ees teel sotsialistlikule Oktoobri-
revolutsioonile seisis suurejooneline ülesanne — ühendada
kõigi rahvuste töörahvas, et ühisel jõupingutusel kuku-
tada mõisnike ja kodanluse võim, panna kehtima töölis-
klassi diktatuur, kes ainuüksi on suuteline lõpetama klas-
silist ja rahvuslikku survet.

LENINI-STALINI PARTEI VÕITLUS RAHVUSTE ÜHEÕIGUSLUSE EEST

Lenini-Stalini partei tekkis ja kasvas kui igasuguse rahvusliku surve leppimatu vaenlane. Partei tõendas, et rahvuslikust survest ja vaenust rahvuste vahel on huvitatud valitsevad klassid, mõisnikud ja kapitalistid, ja et vastupidi, tööliklass ning iga rahvuse töörahvas on huvitatud tihedast liidust võitluseks ühiste klassieesmärkide eest kõigi rahvuste ekspluataatorite vastu.

Lenin kirjutas juba enne partei asutamist oma varases töös „Mis tähendab „rahvasõbrad““ (1894. a.), et „pole muud võitlusvahendit rahvusliku vihkamise vastu kui rõhutute klassi organiseerumine ja koondumine võitluseks rõhujate klassi vastu igal üksikul maal, kui selliste rahvuslike töölisorganisatsioonide ühinemine üheks rahvusvaheliseks töölisarmeeks võitluseks rahvusvahelise kapitali vastu“¹.

Asudes revolutsiooniliste jõudude kogumisele ja organiseerimisele, nägi Lenin geniaalselt ette vene tööliklassi võitluse väljavaateid. Lõpetades oma tööd „Mis tähendab „rahvasõbrad““, kirjutas ta:

„Vene **tööline**, tõustes kõigi demokraatlike elementide etteotsa, kukutab absolutismi ja viib **vene proletaariaadi** (koos **kõigi maade** proletariaadiga) sirgjoonelisel avaliku poliitilise võitluse teel **võidukale kommunistlikule revolutsioonile**“².

¹ Lenin, I k., lk. 74.

² Sealsamas, lk. 194.

Bolševikkude partei tõendas, et selleks, et täielikult kaotada rahvuslik surve, tuleb kukutada ja hävitada eksploatatorlikud klassid — rahvusliku surve kandjad ja õhujad. Seepärast partei pidas õigeks, et rahvusküsimus pole iseseisev ja omaette küsimus. Rahvusküsimus allub tööliklassi üldistele klassiülesannetele. Ainult tööliklassi võit on suuteline tegema lõpu klassi- ja rahvuslikule survele kõigis selle avaldustes.

Lenini-Stalini partei on kogu oma ajaloo ulatuses kaitsnud oma programmiloosungit — natsioonide enesemääramise õigus kuni eraldumiseni ja iseseisva rahvusliku riigi loomiseni. Sellega rõhutas partei, et ta eitab iga sugust vägivalda natsioonide üle ja pooldab rahvaste vabahtlikku liitu.

Natsioonide enesemääramise õiguste tunnustamisel kuni eraldumiseni oli sügav revolutsiooniline tähtsus. See kõvendas revolutsioonilise proletariaadi liitu rõhutatud rahvuste töötavate hulkadega, liitis kõigi natsioonide töörahva võitluses ühiste vaenlaste vastu, võttis pinna kodanlike rahvuslaste jalge alt, kes demagoogiliste loosungitega püüdsid enda järel tõmmata rõhutatud rahvaste töötajaid.

Võitluses rahvusliku surve vastu panid Lenin ja Stalin vene proletariaadi peale erilised kohustused: vene töölisid pidid sirutama ja sirutasidki vennaliku käe rõhutatud rahvustele võitluses ühiste klassivaenlaste vastu. Ühtlasi kutsusid Lenin ja Stalin rõhutatud natsioonide töörahvast võitlema oma eksploatatorite, kodanlike rahvuslaste vastu, kõvendama sidemeid vene revolutsioonilise proletariaadiga. Lenini-Stalini partei internatsionalismi poliitika oli suunatud kõigi rahvuste töörahva klassisoldaarsuse kõvendamisele.

Võitluses selle joone eest astus bolševikkude partei Lenini ja Stalini juhtimisel igasuguse värviga oportunistide vastu, kes tõukasid töörahvast rahvusluse teele ja kes tihti peitsid endid vääralt „revolutsiooniliste“ fraaside taha.

Lenin ja Stalin pidasid leppimatut võitlust nõndanimetatud „rahvusliku kultuurautonoomia“ kava vastu,

mille tõtsid esile Bund, vähemlased ja trotskistid. „Rahvusliku kultuurautonoomia“ olemus seisis selles, et ta rahvusliku kultuuri küsimused kunstlikult eraldas üldriiklikest. Selle kava kaitsjad nõudsid „üldrahvuslike ühingute“ asutamist, mis oleksid hõlmanud iga natsiooni proletariaadi ja kodanluse. Need ühingud, mis oleksid ühendanud iga rahvuse esindajad kogu maal, oleksid juhtinud rahvuslikku kultuuri. Kuivõrd rahvuslik kultuuritöö oli rahvusliku kodanluse kätes, niivõrd tähendas see nõudmine iga natsiooni töörahva alistamist „oma“ rahvuslikule kodanlusele ja kunstlike müüride loomist mitmesuguste natsioonide töötavate masside vahele.

„Rahvuslik kultuurautonoomia“ oli antiproletaarne, natsionalistlik nõudmine, mille vene oportunistid olid üle võtnud austria oportunistidelt. Lenin kirjutab:

„Kindlustada natsionalism teatavas „õiglaselt“ ära piiratud sfääris, „konstitueerida“ natsionalism, eraldada müüri tugevasti ja vastupidavalt kõik natsioonid üksteisest erilise riigiasutuse kaudu — see on rahvusliku kultuurautonoomia ideeline alus ja sisu. See mõte on läbi ja läbi kodanlik ja läbi ja läbi väär“¹.

„Rahvuslik kultuurautonoomia“ ei puudutanud kodanliku riigi aluseid — seda ekspluataatorlike klasside tööriista tööliklassi ja kõigi natsioonide töörahva rõhumiseks. Ta ei õnestanud isegi riigis võimuloleva rahvuse eesõigustatud seisukorda. Ta oli üks vahendeid kapitalistliku riigi tervikluse säilitamiseks üksikute „järeleandmiste“ kaudu rahvustele kultuuri alal, mis kapitalistlikes tingimustes on kättesaadav peamiselt kodanlusele. Ta oli suunatud sellele, et proletariaadi klassinõudmised alistada rahvuslikele nõudmistele.

Juba sõjaeelsetel perioodil tegi partei oma tähtsaimaks ülesandeks võitluse natsionalismi mõju vastu töölikeskonnas. Sellesse ajajärku kuulub ka sms Stalini klassikaline töö „Marksism ja rahvusküsimus“ (1913. a.). Lenin omistas erilise tähtsuse sellele tööle, mille terav ots oli

¹ Lenin, XVII k., lk. 146.

suunatud „rahvusliku kultuurautonoomia“ vastu. Selgitades, miks ja kuidas rahvusküsimus tol perioodil kerkis silmapaistvale kohale, kirjutas Lenin:

„Teoreetilises marksistlikus kirjanduses on viimasel ajal juba valgustatud seda asjade seisukorda ja sotsiaaldemokraatide rahvusliku programmi aluseid (esikoha omab siin Stalini artikkel)“¹.

Nimelt ühenduses mustasajaliste ohjeldamatusega ühelt poolt ja oportunistide rahvusliku propagandaga teiselt poolt võttis VSDTP (bolševikkude) KK nõupidamisel partei tegelastega Poroninos (1913. a. 22. septembrist kuni 1. oktoobrini) vastu Lenini kirjutatud erilise resolutsiooni rahvusküsimuse alal. Selles oli põhjendatud ja kinnitatud partei revolutsiooniline loosung — rahvuste enesemääramise õigus kuni eraldumiseni.

Bolševistliku vaatekoha natsioonide enesemääramise õiguses väljendas sms Stalin 1913. aastal järgmiselt:

„Natsioon,“ kirjutas ta, „võib oma elu korraldada oma soovi kohaselt. Tal on õigus korraldada oma elu autonoomia alustel. Tal on õigus astuda föderatiivsesse vaherkorda teiste natsioonidega. Tal on õigus täiesti eralduda. Natsioon on suveräänne ja kõik natsioonid on üheõiguslikud“².

Kuid tunnustades natsiooni suveräänsust ja tema eraldumise õigust, pole bolševikkude partei sugugi väljendunud natsiooni tingimatu eraldumise poolt juba väljakujunenud suurriigist, mis kujutab endast suuremat areeni võitluseks sotsialismi eest.

„... Sotsiaaldemokraatia,“ kirjutas sms Stalin, „on kohustatud tegema sellist agitatsiooni ja mõjutama natsioonide tahet nii, et natsioonid võtaksid endale niisuguse vormi, mis kõige enam vastaks proletariaadi huvidele“³.

¹ Lenin, XVII k., lk. 116.

² Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 21. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

³ Sealsamas, lk. 54.

Proletariaadi huvidele vastab aga kõige enam juba väljakujunenud suurriik, milles proletariaat ühendab võimalikult suurema hulga kõigist rahvustest töötajaid võitluses oma klassihuvide eest ja nende huvide kaitseks sisemiste ning väliste klassivaenlaste vastu. Suurriik annab proletariaadile pärast tema võitu suurema hulga materiaalseid võimalusi sotsialismi ülesehitamiseks, iga natsiooni töörahva majanduslikuks ja kultuuriliseks tõusuks. Et aga kindlustada vastastikust usaldust paljurahvuselise riigi töötajate vahel, selleks on vajaline laiaulatuslikem demokraatia, mis sisaldab natsioonide õiguse täiesti vabalt otsustada oma saatuse üle.

Lenin osutas sellele, et „... meie seisame eraldumise õiguse eest mustasajalise suurvene natsionalismi tõttu, mis on niivõrd ära rikkunud rahvusliku kooselu, et mõnikord saavutatakse rohkem sidet pärast vaba eraldumist!“¹

„Eraldumine ühinemise eesmärgiga“ — nii võib formuleerida Lenini seisukohta nende rahvaste suhtes, kes tahaksid kasutada oma eraldumisõigust. Neile natsioonidele, kes eelistavad jääda paljurahvuselise suurriigi piiridesse, esitas partei oblastilise autonoomia. Selle paremus proletariaadi huvide vaatekohalt seisis selles, et see „... ei tee vahet inimeste vahel natsioonide järgi, see ei kõvenda rahvuslikke vaheseinu, vaid ümberpöörduvalt, — see just lõhub need vaheseinad ja ühendab elanikkonna selleks, et avada tee teissugusele vahetegemisele, vahetegemisele klasside järgi.

Lõppeks, ta annab võimaluse kõige paremini ära kasutada oblasti loodusvarasid ja arendada tootmisjõude, ootamata ära üldise keskuse otsust, — funktsioonid, mis ei ole omased rahvuslikule kultuurautonoomiale“¹.

Ajajärku, mis eelnes esimesele imperialistlikule sõjale, kuulub rida Lenini tähtsaimaid artikleid rahvus-

¹ Lenin, XVII k., lk. 90.

² Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 58. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

küsimuse üle. Seoses Balkani sõdadega (1912.—1913. a.), mis oli proloogiks esimesele imperialistlikule maailmasõjale, kirjutas Lenin prohvetlikult:

„Kogu Ida-Euroopale lööb võib-olla tund, mil rahvad ise ütlevad oma vaba ja otsustava sõna“¹.

Esimene imperialistlik sõda, nagu eespool tähendatud, kutsus välja rahvusküsimuse veelgi järsuma teravnemise. II Internatsionaal lagunes. Natsionalism, mida igat värvi oportunistid olid aastakümneid hellitanud, puhkes ereda iseloomuga. Valitsevad klassid tõmbasid oma maa tööraha ülemaailmlisse veresauna. Töölisklassi huvide alatu reetmise ja šovinistliku uima vastu kõlas võimsalt Lenini kutse:

„Mitte hääletada sõjakrediitide poolt, mitte järele anda „oma“ maa (ja liitlaste maade) šovinismile, võidelda kõigepealt „oma“ kodanluse šovinismi vastu, mitte piirduda võitluse legaalse vormidega, kui on saabunud kriis ja kodanlus ise on ära võtnud enda poolt loodud legaalsuse, — see on töö j o o n, mis viib kodusõjale ja toob meid temani sel või teisel üleeuroopaliku tulikahju momendil“².

Seda revolutsioonilist joont arendab ja süvendab Lenin 1914.—1918. a. sõja ajal. Piisutava arvustusega ründab ta kõigi maade sotsiaalšoviniste, kes kuulutasid imperialistliku riigi piiride säilitamise iga maa proletariaadi „pühaks“ kohuseks. Lenin rõhutas, et bolševikud mitte mingil juhtumil ei valva tsarismi poolt röövitud territooriume, et tsarismi lüüasaamine avab kiiremini revolutsiooni väravad.

Astudes välja šovinismi vastu kõigis selle avaldustes, tungis Lenin teravalt kallale Pjatakovile, Buhharinile, kes partei natsioonide enesemääramise õiguse loosungi arvustuse näol püüdsid lõhkuda töölisklassi ja rõhutatud rahvuste liitu. Lenin rääkis põlastavalt Pjatakov-

¹ Lenin, XVI k., lk. 158.

² Lenin, XVIII k., lk. 70.

Buhharini rahvusküsimuse „teooriast“, näidates, et nende arutlused „on lihtsalt pehmeks keedetud saapad“¹. Lenin rõhutas, et seda liiki „teooriad“ on vesi imperialistide veskile, hõlbustavad neil nõrkade rahvaste rõhumist.

Lenin astus välja ka reeturi Trotski vastu, kes maailmajanduse arengu nimel (s. t. tegelikult monopolistliku kapitali majanduse nimel) astus sõjaajal välja rahvusliku riigi idee vastu, rõhutatud rahvaste õiguste vastu suveräänsusele ja iseseisvusele. Trotski joon oli suunatud imperialistlike anneksioonide toetamisele, partei loomisele vastu natsioonide õigusest enesemääramisele kuni eraldumiseni.

Lenin, mobiliseerides väsimatult partei ümber proletarisele internatsionalismile ustavaid jõude, kirjutab 1914. aasta detsembris artikli „Suurvenelaste rahvuslikust uhkusest“. Erutavais lauseis formuleeris ta proletarise internatsionalismi põhiõlemuse.

„Kas meile, suurvene teadlikele proletaarlasile, on võõras rahvuslik uhkustunne?“ — küsib Lenin. „Muidugi mitte. Me armastame oma keelt ja oma kodumaad, me töötame kõige enam selle kallal, et teema töötavaid hulki (s. t. $\frac{9}{10}$ teema elanikest) tõsta demokraatide ja sotsialistide teadliku eluni. Meil on kõige valusam näha ja tunda, millisele vägivaldale, survele ja irvitamisele tsaari timukad, aadlikud ja kapitalistid alistavad meie kauni kodumaa. Me oleme uhked sellele, et vägivald on kutsunud välja vastulöögi meie keskkonnast, suurvenelaste keskkonnast, et see keskkond on edutanud Radištševi, dekabraste, 70-ndate aastate revolutsionääre-raznotšinetseid,² et suurvene tööliklass moodustas 1905. aastal võimsa masside revolutsioonilise partei, et samal ajal suurvene talupoeg on hakanud muutuma demokraadiks, on hakanud kukutama pappi ja mõisnikku.

... just suurvene proletariaadi huvide seisukohalt on vajaline masside pidev kasvatamine kõigi suurvenelaste

¹ Lenin, XIX k., lk. 209.

² Mitmest seisusest pärit revolutsionäärid. Toim.

poolt rõhutatud natsioonide täieliku üheõigusluse ja enesemääramise kõige otsustavama, järjekindlama, julgema, revolutsioonilisema kaitsmise mõttes“¹.

Nii kirjutas suurvene rahva parimaid poegi, kelles armastus oma rahva vastu ühines teiste rahvaste õiguste ja vabaduse austamise ja kaitsmisega. Lenin näitas kõigi natsioonide vabanemise teed ühiste klassivaenlaste kukutamise kaudu.

1917. aasta Veebruarirevolutsioon avab bolševikkude partei uue võitlusetapi rahvusküsimuse lahendamise eest Venemaal. Lenin ja Stalin kutsuvad proletariaati andma teravat vastulööki Ajutise Valitsuse suurriigipoliitikale. Selle aja paiku ka vene kodanluse kontrrevolutsiooniline partei — kadettide partei — üksmeeles bundi-vähemlaste-trotskistide seisukohaga rahvusküsimuses, pooldab samuti „rahvuslikku kultuurautonoomiat“ „ühise jagamatu Venemaa“ raamides. Vähemlased ja sotsialistid-revolutsionäärid ronisid kas või nahast välja, et säilitada maal imperialistlikku survet. Neid aitasid trotskistid ja buhhaarinlased, kes jätkasid võitlust partei loosungi vastu — natsioonide enesemääramise õigus kuni eraldumiseni.

Seltsimees Stalin, kes VII (Aprilli) parteikonverentsil 1917. aastal teravalt arvustas trotskiste ja buhhaarinlasi, ütles:

„Ja mina küsin — ja elu ise küsib — kas oleme nende rahvaste poolt, kes võitlevad rõhumise vastu, või nende klasside poolt, kes neid rõhuvad?“²

Trotskistid ja buhhaarinlased aitasid rahvusküsimuses rõhuvaid klasse. Nad püüdsid lõhkuda liitu proletariaadi ja rõhutavate rahvuste töörahva vahel, katsusid proletariaadilt relvad ära võtta, jätta nad liitlasteta ja viia nad kaotusteni juba sel ajajärgul, mil Lenini-Stalini partei tegi suuri pingutusi kapitalismi ründamise ettevalmistamiseks.

¹ Lenin, XVIII k., lk. 81, 83.

² Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 68. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

Kõigi Lenini-Stalini partei vaenlaste joon oli suunatud sellele, et säilitada kapitalistlik riik, säilitada ka rahvuslik rõhumine.

Ning vastandina sellele Lenini-Stalini partei joon oli suunatud sellele, et kõvendada vastastikust usaldust ja sõprust kõigi natsioonide töörahva vahel. Bolševikkude loosungid rahvusküsimuses koos agraarsete sõjavastaste ja teiste revolutsiooniliste loosungitega liitsid bolševistlike lippude ümber Venemaa rahvuste miljonilised massid. Lenini-Stalini partei juhtimisel rahvuslike piirimaade töörahva eesrindlikud kihid tõmmati üha laiemalt proletariaadi klassivõitlustesse, nad muutusid tema liitlasiks, kandsid sotsialistliku revolutsiooni ideid endise Vene impeeriumi arvukate rahvaste töötajate hulka.

RAHVUSLIKU SURVE LIKVIDEERIMINE JA PALJURAHVUSELISE NÕUKOGUDE RIIGI ÜLESEHITAMINE

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon hävitas tsaristliku „rahvaste vangla“ ja koos sellega ka kodanlaste-mõisnike võimuaparaadi, mis seisis valvel rahvusliku rõhumise eest.

Juba nõukogude võimu esimestel päevadel asutati teiste rahvakomissariaatide hulgas ka Rahvuste Rahvakomissariaat. Selle etteotsa astus seltsimees Stalin. Rahvuste Rahvakomissariaat tegi ära suurejoonelise töö abinõude teostamiseks, mis olid suunatud rahvusliku surve tagajärgede likvideerimisele ja sotsialistliku revolutsiooniga vabastatud rahvaste vennaliku koostöö loomisele.

16. (3.) novembril 1917. a. töölis-talupoegade valitsus avaldas Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni, mille oli koostanud Stalin ja millele olid alla kirjutanud Lenin ning Stalin. Selles deklaratsioonis üteldi, et töölis-talupoegade valitsus teeb lõpu vanale vägivalla-, surve-, Venemaa rahvaste üksteise vastu ässitamise poliitikale. See häbistav poliitika asendatakse avameelse ja ausa poliitikaga, mis viib Venemaa rahvaste täielikule vastastikusele usaldusele.

„... Rahvakomissaride Nõukogu on otsustanud Venemaa rahvuste küsimuse alal võtta oma tegevuse aluseks järgmised põhimõtted:

1) Venemaa rahvaste võrdsus ja suveräänsus.

2) Venemaa rahvaste vaba enesemääramise õigus kuni eraldumiseni ja iseseisva riigi asutamiseni.

3) Kõigi ja igasuguste rahvuslike ja rahvuslik-usuliste eesõiguste ja kitsenduste ärakaotamine.

4) Venemaa territooriumil asuvate vähemusrahvuste ja etnograafiliste rühmade vaba arenemine.

Nõukogude võim tunnustas Soome õigusi iseseisvusele. Samuti tunnustas ta Ukraina õigust iseseisvusele. Kuid ühtlasi astus ta välja Ukraina Raada kontrrevolutsioonilise poliitika vastu, kes andis abi kadettide-kaleidinlaste vandeseltsile Doni ja Kubani ääres, võttis ära relvad nõukogude sõjaväelt, astus välja nõukogude vastu Ukrainas ja võitluses Nõukogude Venemaa vastu sõlmis lepingu saksa imperialistidega, kes okupeerisid Ukraina. Raada kontrrevolutsiooniline poliitika rajas seejärele tee hetman Skoropadski võimule.

Vastastikuste vahekordade küsimuse VNFSV ja Ukraina vahel lahendasid Ukraina töötavad massid ise. Nad kukutasid ekspuataatorlikud klassid ja kinnitasid liidu mõlema maa töörahva vahel võitluses sotsialismi eest.

Vene kodanlus, kes varem kõigi jõudude ja vahenditega oli võidelnud piirimaade separatistlike liikumiste vastu, toetas Suure Oktoobrirevolutsiooni võidumomendist alates ise rahvusliku kodanluse separatistlikke tendentse, nähes selles võimalust luua kontrrevolutsiooni keskusi ja interventsiiooni platvorme. Sotsialistide-revolutsionääride partei parema tiiva häälekandja „Volja naroda“ (Rahva tahe) tervitas Doni, Ukraina ja Kubani „omapärast võitluskoalitsiooni“, millega, nagu ta lootis, „võib-olla, liituvad varsti ka teised oblastid“.

Ka Gruusia vähemlaste pankrotti jäänud liidrid, kes Ajutise Valitsuse ajal aktiivselt ja tegelikult olid toetanud imperialistliku riigi terviklust, rakendasid sotsialistliku revolutsiooni võidumomendist alates kogu oma jõu

selleks, et lahutada Taga-Kaukaasiat revolutsioonilisest Venemaast.

Teiste rahvuste (valgevene, azerbaidžani, armeenia, turkmeeni, uzbeki, kazahhi jt.) kodanlus ja mitmesuguste usundite vaimulikkond, kaitstes oma klassieesõigusi, püüdsid rahvuslikke masse õhutada ülestõusule nõukogude võimu vastu, mis pidi olema ainult „vene võim“. Nad tegid rahvuslikku agitatsiooni vene tööliklassi vastu, kes seisis revolutsiooniliste jõudude eelväs, õhutasid rahvuslike piirimaade töörahvast lahku lööma revolutsioonilisest Venemaast.

„Rahvuslipp — kirjutas sms Stalin — lisandatakse asjale ainult rahvahulkade petmiseks kui populaarne lipp, mis on hea rahvusliku kodanluse kontrrevolutsiooniliste tagamõtete varjamiseks“¹.

Kõigi endise vene impeeriumi rahvuste kodanlus astus liitu saksa, prantsuse, inglise ja muude imperialistidega, muutus nende sõnakuulelikuks tööriistaks võitluses nõukogude võimu vastu. Kodanlikud „patrioodid“ müüsid oma maad hulgi ja jaoti.

Rahvuslike piirimaade kodanluse ja mõisnike ning nende välismaalasist kaitsjate klassisurve veenis töörahvast, et ainult liidus vene tööliklassiga nad võivad kätte võita oma rahvusliku iseseisvuse ja lahendada oma elulisimad tarvidused. Igasugune teine tee, millele neid tõukasid kodanlikud rahvuslased, võis kaasa tuua ikke ja nende territooriumi muutmise imperialismi asumaaks.

Just sellepärast rahvuslike piirimaade töörahvast, järgnedes bolševikkude partei üleskutsele, tõusis oma valitsevate klasside vastu.

Vene tööliklassi kaastegevusel ja tema vahenditu abiga rahvuslike piirimaade töörahvast saavutas võidu välismaiste interventide, kodanluse, mõisnike ja baide üle, kes kaitsesid vana, poolorjuslikku olukorda piirimaades.

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 73. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

Vihases kodusõjas rahvuslike piirimaade töörahvas võitis bolševikkude juhtimisel umbusu, mida kodanlus oli külvanud Venemaa rahvaste vahele. Nad sidusid veelgi tugevamini oma saatuse vene töölisklassiga ja koos temaga moodustasid terastõkke, mille vastu purunesid kõik rahvusvaheliste imperialistide ja nende valgekaartlastest, sotsialistidest-revolutsionääridest ning vähemlastest sabarakkude salasepitsused.

Pärast sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni võitu teostusid praktiliselt bolševistlikud loosungid rahvusküsimuse alal.

Täiel määral õigustasid seltsimees Stalini väited, mis ta avaldas bolševikkude VII (Aprilli) ülevenemaalisel konverentsil, et „... 9/10 rahvusist ei taha pärast tsarismi kukutamist enam eralduda“¹.

Eraldusid ainult need rahvad, kelle juures kodanlus ja mõisnikud välismaiste imperialistide abiga said võidu oma töölisklassi üle. Sellele aitas kaasa ka rahvusvaheline olukord, mis tol ajal ei lubanud vene töölisklassil, kes võitles interventide ja nende käsilaste vastu oma maal, anda õigeaegset abi üksikute rahvaste proletariaadile (Soomes, Lätis, Eestis, Leedus). Rõhuv enamus endise impeeriumi rahvaist jäi aga Venemaale, sidus oma saatuse vene proletariaadi saatusega.

Kõigi endiste rõhutud natsioonide töörahvas avaldas oma nõukogude asutavail kongressel kõikumatut tahet võidelda koos vene töölisklassiga oma revolutsiooniliste võitude säilitamiseks ja koos temaga Lenini-Stalini bolševistliku partei juhtimisel üles ehitada sotsialismi.

Kooskõlas töörahva põhihuvidega ja rahvaste sõpruse ning solidaarsuse edasise kindlustamise eesmärgil ehitati üles uus riigitüüp — nõukogude sotsialistlik paljurahvuseline riik. Kõik enne teda olemas olnud (ja olemasolevad) kapitalistlikud riigivormid, olgu see kodanlik-demokraatlik vabariik või konstitutsiooniline monarhia,

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 65—66. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

olid ja on tegelikult valitsevate klasside käes abinõuks töölistmasside rõhumiseks ja rõhutud natsioonide alistamiseks.

Nõukogude riik on „... uus riigitüüp, kohandatud mitte rõhutud töötavate masside ekspluateerimise ja rõhumise ülesandeile, vaid nende täieliku vabastamise ülesandeile igasugusest survest ja ekspluatatsioonist, proletariaadi diktatuuri ülesandeile“¹.

Nõukogude riik kujutab endast rahvaste vabatahtlikku liitu. Ta erineb põhjalikult kapitalistlikest riikidest, kus ühed natsioonid võimutsevad, teised aga on rõhutavad.

Natsioonide täieliku üheväärsuse alusel moodustus ja tugevnes Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik.

III ülevenemaaline nõukogude kongress, millel seltimeses Stalin esines aruandega rahvusküsimuse üle, kuulutas:

„Vene Sotsialistlik Nõukogude Vabariik asutatakse Venemaa rahvaste vabatahtliku liidu alusel kui nende rahvaste nõukogude vabariikide föderatsioon“.

VSFNV konstitutsioon, mis võeti vastu V ülevenemaalisel nõukogude kongressil (10. juulil 1918. a.), oli eeskujuks kõigile teistele nõukogude sotsialistlike vabariikide konstitutsioonidele, mis tekkisid pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu.

VSFNV konstitutsioon määras kindlaks nõukogude autonoomia printsiibi:

„Oblastite nõukogud, millel on oma erilised eluviisid ja rahvuslik koosseis, võivad ühineda autonoomseiks oblastiliitudeks, mille eesotsas, nagu üldse igasuguste võimalike oblastiliste ühenduste eesotsas, seisavad oblastite nõukogude kongressid ja nende täidesaatvad organid“.

Nii siis sai nõukogude föderatsiooni aluseks autonoomia nõukogude baasil.

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 33, 11. trükk.

„Autonoomia — kirjutas Lenin — on meie demokraatliku riigi korraldamise plaan“¹.

Nõukogude autonoomiate organiseerimine algas VSFNV-s 1918. aastal. Tatarid ja baškiirid, kazahhid ja tšuvašid, marilased ja kalmõkid, udmurdid ja jakuudid, mägede, dagestani ja teised rahvad said vene töölisklassi abil võimaluse rajada oma uut, vaba elu Venemaa rahvaste täieliku üheväärsuse alustel.

Vihases klassivõitluses võitis partei suurriikliku šoviniismi, mille esindajad, kajastades hävitatud ekspluataatorlike klasside huve, püüdsid vastu töötada autonoomiate ülesehitamisele, suhtusid põlastavalt rahvuslikele omapärasustele, rahvuslikule üheõiguslusele, rahvaste emakeelele, nende omariikluse loomisele ning nende rahvaste kaasatõmbamisele riigivalitsemisse.

Samal ajal pidas partei võitlust kohaliku rahvuslusega, mille esindajad püüdsid oma huvides ära kasutada õigusi, mida sotsialistlik revolutsioon oli andnud endise Vene impeeriumi rahvustele. Rahvuslased püüdsid vastu seista töölisklassi diktatuuri sammudele ja toetada ekspluataatorlike klasside jäänete mõju rahvuslike piirimaade töörahva üle.

Autonoomiate vormid ei saanud igal pool olla ühesugused. Nende erinevused olid dikteeritud erilistest tingimustest, milles elas iga rahvas. Kuid mitmesuguste autonoomiate (autonoomne vabariik, autonoomne oblast) põhiolemus on sama. See on töölisklassi diktatuuri rahvuslik vorm, mis on suunatud vennalike suhete ja koostöö loomisele rahvaste vahel ühise territooriumi, majanduse ja sotsialismi ülesehitamise baasil.

Autonoomiad teostusid rahvuslik-riiklike ühenduste moodustamise teel, riigi võimuorganite loomise teel põhiliste rahvaste esindajaist, rahvuslike koolide ja kohalike õppeasutuste loomise teel, emakeele vaba arendamise ja tema üheõigusluse täieliku tagamisega kõigis ühiskondlik-poliitilistes eluavaldustes.

¹ „Lenini kogu“ III, lk. 472.

Nõukogude föderatiivne riik, mis on rajatud nõukogude autonoomiale, erineb põhimõtteliselt kõigist kodanlikest föderatiivseist riikidest.

1918. aasta aprillis ütles seltsimees Stalin jutuajamisel „Izvestija“ kaastöölisega VSFNV organiseerimise küsimuse üle, iseloomustades kodanlike föderatsioonid, et kõigist olemasolevaist föderatiivseist ühinemistest on kodanlik-demokraatlikule riigikorrale iseloomulikemad Ameerika ja Šveitsi föderatsioonid. Seltsimees Stalin näitas, et need föderatsioonid on tegelikult juba ammu unitaarsed riigid. Seejuures märkis seltsimees Stalin, et „kogu see arenemisprotsess — iseseisvusest unitarismini — on toimunud vägivalda, rõhumise ja rahvuslike sõdade kaudu.“

Näiteks Šveitsis 1845. aastal osa kantoneid, ülesässitatuina katoliku pappidest, ühinenud „Eriliseks liiduks“, otsustas lahku lüüa ülejäänud kantoneist. Radikaalid, kes taotlesid ühendamist, nõudsid selle liidu laialisaatmist. See kutsus välja kodusõja, mis lõppes „Erilise liidu“ sõjalise lüüasaamisega 1847. aastal. Kuid see „ühinemine“ saavutati vägivaldaga. Tänapäevani on säilinud Šveitsis vastolud üksikute kantonite vahel ja kapitalism pole suuteline neid lahendada.

1861.—1865. a. puhkes USA-s kodusõda põhja ja lõuna osariikide vahel, viimased kavatsesid liidust välja astuda. Siin väljendasid põhjariigid demokraatlikumaid tendentse orjapidajate lõunariikide vastu. Sõda lõppes lõunariikide lüüasaamisega ja alistamisega. Kuid see ei kaotanud vastolusid tööstuslike põhjariikide ja põllumajanduslike lõunariikide vahel — vastolud, mida ei saa lahendada kapitalismi juures.

Juba enne 1861.—1865. a. kodusõda laienes USA territoorium kaugeltki mitte ühendatud territooriumide rahvaste vabal tahtel, vaid sageli kaubanduslike tehingute ja sõdade teel. Nii näiteks ostsid Põhja-Ameerika Ühendriigid 1803. aastal Prantsusmaalt Louisiana, kus neegrid on veel tänini pooleldi orjade seisukorras. 1819. aastal ostsid Ühendriigid Hispaanialt Floriida.

1846.—1848. aasta sõja tagajärjel Mehhikoga Ühendriigid omandasid Tehhase jne.

Kodanlikud föderatiivsed riigid on ainult nime järgi veel föderatiivsed. Tegelikult ei erine nad millegagi „unitarseist“ riikidest, mis kujutavad bürokraatlikult tsentraliseeritud riiki, mis ei jagune mingeiks „iseseisvaiks“ ja „liidusolevaiks“ osadeks. Teravate klassivõitluste momendil proletariaadi vastu kodanlus heidab oma diktaatorliku võimu tsentraliseerimise eesmärgil hoopis kõrvale igasuguse lora vabatahtlikust „liidust“. See ilmneb eriti selgelt Saksamaa juures, mida vormiliselt 1933. aastani peeti „ühendriigiks“.

Sellest nähtub, et kodanlikes liitriikides ei tule „vabatahtlik“ liit kõne allagi.

Ja ümberpöörduvalt, rahvaste ühinemine Nõukogude riigis lähtub Lenini-Stalini rahvusliku poliitika põhimõttest, toimub nõukogude natsioonide töörahva oma vabatahtliku tungi alusel ühise liitriigi loomiseks. Selles kõigi natsioonide töörahva vabatahtlikus liidus väljendub Lenini-Stalini rahvuspoliitika võit ja Nõukogude liitriigi võimsus.

Tihe, katkematu side vene tööliklassi ja endiste rõhutud rahvaste töörahva vahel kergendas kodusõja võidukat lõpuleviimist ja sai kindlaks aluseks sotsialistlikule ülesehitamisele. See tihe side üheõiguslike rahvaste töötajate vahel kõvendas paljurahvuselise riigi VSFNV, kindlustas teiste iseseisvate nõukogude vabariikide võitu ja valmistas ette kõigi nõukogude vabariikide tiheda ühinemise üheks liitriigiks — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks.

ÜHEÕIGUSLIKE RAHVASTE VABATAHTLIK NÕUKOGUDE LIIT

Sotsialistliku paljurahvuselise riigi iseloomustavaks jooneks on üheõiguslike rahvaste vabatahtlik ühinemine.

Vihases klassivõitluses ekspluataatoritega võideti kätte rahvaste vabadus ja võrdsus, loodi ja kõvendati vabatahtlik sõjalis-poliitiline ja majanduslik liit VSFNV ja iseseisvate nõukogude vabariikide vahel, mis tekkisid sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitude tagajärjel. Iseseisvad nõukogude vabariigid võisid ekspluataatorite ja kapitalistlike maade interventsiooni meeletliku vastupanu olukorras toetuda ainult VSFNV-le.

Juba 1918. aasta novembris kuulutas Ukraina töölistalupoegade Ajutine Valitsus oma manifestis välja nõukogude vabariikide ühtsuse.

26. jaanuaril 1919. aastal teatas Ukraina töölistalupoegade Ajutine Valitsus:

„Tööliste ja Talupoegade Ukraina tihedad ajaloolised, majanduslikud ja kultuurilised sidemed Nõukogude Venemaaga kohustavad meie revolutsioonilist klassirinnet joonduma kõigepealt Venemaa proletariaadi rindega. Meie kuulutame Nõukogude Venemaa vaenlased Nõukogude Ukraina vaenlasteks. Meil on ühesugused poliitilised, majanduslikud ja sõjalised ülesanded. Võitlus valgekaartlastega, võitlus liitlaste imperialismiga ja võitlus Ukraina kodanlusega Direktooriumi näol on ühteviisi vajaliseks eeltingimuseks Nõukogude võimu kindlustamiseks nii Venemaal kui ka Ukrainas. Vene kodanluse ja

vene kapitalistide täielik purustamine on Nõukogude võimu kindlustamise tingimuseks mitte ainult Venemaal, vaid ka Ukrainas.

Kõik see otsustab Ukraina Nõukogude Vabariigi ühinemise Nõukogude Venemaaga sotsialistliku föderatsiooni alusel, mille vormid määratakse kindlaks täisvõimuliste esindajate poolt Üleukrainalisel Nõukogude Kongressil“.

18. mail 1919. a. USNV Kesk-Täitevkomitee tegi oma Presiidiumile ülesandeks pöörduda kõigi nõukogude vabariikide poole ettepanekuga ühendada kõik materiaalsed abinõud, mis on vajalised võitlusepidamiseks nõukogude võimu kaitseks.

Tihedast liidust VSFNV-ga kõneldi ka Valgevenemaa nõukogude valitsuse määrustes.

Kokkuleppe tulemusena VSFNV ja teiste nõukogude vabariikide vahel järgnes 1. juunil 1919. aastal VSFNV Ülevenemaalise Kesk-Täitevkomitee dekreet nõukogude vabariikide: Venemaa, Ukraina, Valgevene jt. ühinemisest võitluseks maailmaimperialismi vastu. Selle dekreedid põhjal ühinesid järgmised valitsusalad: sõjaväeline, majanduslik, transport, finants, töö.

Kuid see ühinemine ei teostunud imperialistide algava interventsiooni tõttu. Sedavõrd, kuidas territoorium vabastati valgekaartlastest ja interventidest, seavad nõukogude vabariigid endi vahel taas jalule tiheda sideme.

28. jaanuaril 1920. aastal Üleukrainaline Revolutsioonikomitee võttis vastu otsuse USNV ühinemise kohta VSFNV-ga. Ukraina territooriumil astusid jõusse VSFNV dekreedid sõjaliste, varustuse, rahvamajanduse, töö, sotsiaalkindlustuse, ühenduste, rahanduse, posti ja telegraafi küsimuste alal.

IV Üleukrainaline Nõukogude Kongress, kinnitades Üleukrainalise Revolutsioonikomitee otsust, andis teada, et „USNV, säilitades oma iseseisva riikliku konstitutsiooni, on Ülevenemaalise Sotsialistliku Föderatiivse Nõukogude Vabariigi liige“. Selle täitmiseks USNV nõukogude

IV kongress valis 30 esindajat VSFNV Ülevenemaalise Kesk-Täitevkomitee koosseisu ning 29. dets. 1920. aastal kinnitati VIII ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt liiduleping USNV ja VSFNV vahel.

16. jaanuaril 1921. aastal sõlmiti leping VSFNV ja Valgevene SNV vahel. Selle lepingu põhjal liitusid Valgevene SNV rahvakomissariaadid VSFNV rahvakomissariaatidega. Ühtlasi saatis Valgevene SNV oma esindajad Ülevenemaalisse Kesk-Täitevkomiteesse.

Taga-Kaukaasia nõukogude vabariigid, mis tekkisid seal pärast nõukogude võimu võitu, astusid samuti tihedasse ühendusse VSFNV-ga. Nii kõneldi Azerbaidžani iseseisva nõukogude vabariigi Sõjalis-Revolutsiooni Komitee läkituses Nõukogude Venemaale.

„Kuna pole võimalik omal jõul tagasi hoida välise ja sisemise kontrrevolutsiooni ühinenud jõukude pealetungi, teeb Sõjalis-Revolutsiooni Komitee Vene Nõukogude Vabariigi valitsusele esilduse astuda vennalikku liitu ühiseks võitluseks maailmaimperialismi vastu”.

Selle tagajärjel sõlmiti VSFNV ja Nõukogude Azerbaidžani vahel 30. septembril 1920. aastal sõjalis-majandusliku liidu leping ja rida kokkuleppeid teistes tähtsates küsimustes. Analoogilised lepingud sõlmiti Gruusiaga (21. mail 1921. aastal) ja Armeeniaga (1921. a. septembris). 12. märtsil 1922. aastal asutati Taga-Kaukaasia SFNV, kuhu astusid Azerbaidžani, Armeenia ja Gruusia SNV.

Lenin, kõneldes nõukogude föderatsioonist, vaatas sellele „... kui üleminekule tööraha teadlikule ja tihedamale ühtsusele, kes on õppinud vabatahtlikult rahvuslikust vaenust kõrgemale tõusma“¹.

Sms Stalin, märkides ära partei XII kongressil NSVL loomise põhimõtted, rõhutas: „Selle Liidu aluseks on vaba tahe ja Liidu liikmete õiguslik võrdsus“².

¹ Lenin, XXII k., lk. 372.

² Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 148. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

„Meie“, kirjutas Lenin, „tahame v a b a t a h t l i k k u natsioonide liitu — niisugust liitu, mis ei lubaks mingit ühe natsiooni vägivalda teise üle — niisugust liitu, mis oleks rajatud täielikule usaldusele, selgele arusaamisele vennalikust ühtsusest, täiesti vabatahtlikule nõusolekule“¹.

„... Ükski rahvaste liit“, märkis sms Stalin, „ükski rahvaste ühinemine üheks riigiks ei saa olla püsiv, kui tema aluseks pole täielik vabatahtlikkus, kui kõne all olev rahvas, kui rahvad ise ei taha ühineda“².

Partei valmistas ettevaatlikult ette riikliku liidu moodustamist iseseisvate nõukogude vabariikide vahel, meeles pidades Lenini juhtnööre, et „... Sellist liitu ei tohi teostada järsku, selleni tuleb end välja töötada suurima kannatlikkuse ja ettevaatlikkusega, et mitte rikkuda asja, et mitte välja kutsuda umbusku, et anda aega ülesaamisele umbusust, mille on jätnud mõisnike ja kapitalistide sajandeid kestnud surve, eraomandus ja vaen selle jaotamise ja ümberjaotamise pärast“³.

Läks vaja viis aastat (1917—1922) kõigi rahvaste töörahva ühiseid sangarlikke pingutusi sõja- ja majandusrinnetel, et võimas liikumine vabariikide ühinemise eest tegi võimalikuks küsimuse esitamise ühise liitriigi asutamisest.

Partei seisis selle liikumise eesotsas, juhtis seda. Lenini ja Stalini algatus liitriigi asutamisel leidis suurt vastukõla algul Azerbaidžanis, siis Armeenias ja Gruusias. Nende vabariikidega liitusid varsti Ukraina ja Valgevene.

Kuid see liikumine leidis vastuseisu rahvuslaste poolt. Tõsi küll, liikumine ühtsuse eest oli niivõrd võimas, et rahvuslased ei julgenud avalikult selle vastu välja astuda. Kuid nad püüdsid igati moonutada Liidu mõtet ja tähendust. Ukraina rahvuslased ühe mütsi all trots-

¹ Lenin, XXIV k., lk. 657.

² Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 148. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

³ Lenin, XXIV k., lk. 657.

kistidega püüdsid nõrgestada ja moonutada Liidu tähendust sellega, et püüdsid takistada selliste rahvakomissariaatide nagu Välisasjade Rahvakomissariaadi ja Väliskaubanduse Rahvakomissariaadi liitumist, mille kaudu nõukogude vabariigid esinevad üheskoos kapitalistliku maailma ees. Gruusia ja teised rahvuslased töötasid vastu liitriigi asutamise liikumisele.

Partei tõendas, et võitudega kodusõja rinnetel ei otustata veel võitluse lõplik tulemus. Kuivõrd säilib kapitalistlik ümbritsus, niivõrd on ka võimalikud imperialistide uued provokatsioonid. Neid provokatsioone võib tagasi lüüa ainult nõukogude vabariikide kõigi inim- ja materiaalsete ressursside tihedaima ühendamisega.

Seltsimees Stalin oma aruandes NSVL loomise küsimuse üle VSFNV nõukogude X kongressil 26. detsembril 1922. a. rõhutas kolme asjaoludegrupp, mis dikteerivad nõukogude vabariikide ühinemise üheks liitriigiks.

Esimene asjaoludegrupp puudutab majanduslikku seisukorda. Et jagu saada laostumisest ja kindlustada majanduse edasist arengut, oli vaja ühendada kõik majanduslikud ja rahalised ressursid, kõik liiklemis- ja sidevahendid jne. Kõigi nõukogude vabariikide tõusu huvides oli vaja plaanikindlalt ära kasutada ajalooliselt väljakujunenud tööjaotus üksikute rajoonide vahel (tekstiiltööstus põhjas, kütteained ja puuvill lõunas ja idas jne.).

Teise asjaoludegrupi määravad välised põhjused, kõigepealt nõukogude vabariikide sõjaline seisukord kapitalistliku ümbritsuse tingimustes.

Sms Stalin ütles, peab „meeles pidama, et sellest hoolimata et meie vabariigid tulid õnnelikult välja kodusõja seisukorrast, pole ründamishädaoht väljaspoolt kaugeleki veel möödas. See hädaoht nõuab, et meie sõjaline rinne oleks absoluutselt ühtne, et meie armee oleks tingimata ühtne...“¹

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik - koloniaalne küsimus, lk. 120. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

Peale selle oli vaja kindlustada nõukogude vabariike majandusliku isolatsiooni vastu. 1922. aastal peeti Genuas ja Haagis „majanduslikke“ konverentse: pankrotti jäänud intervendid kutsusid sinna läbirääkimisteks ka nõukogude vabariikide esindajaid, lootes leida võimalusi „rahulikuks“ interventsiooniks. Imperialistid nõudsid kõigi sõjaaegsete ja sõjaeelsete võlgade tasumist, välismaa alamaile neilt natsionaliseeritud omandite tagasiandmist ja välismaa kapitalistidele nõukogude vabariigis seliste õiguste ning soodustuste andmist, mis oleksid muutnud noore sotsialistliku riigi poolasumaaks. 22. veebruaril 1922. aastal nõukogude vabariigid kirjutasid alla kokkuleppele ühiselt esineda Genua konverentsil ja anda üle oma esindus VSFNV-le. Kõigi liiduvabariikide üksmeelse ja solidaarse esinemise tulemuseks oli see, et imperialistide „rahulikud“ interventsioonikatsed löödi tagasi. Seltsimees Stalin ütleb seda meelde tuletades:

„... Seda uut interventsioonivormi, mis pole vähem ohtlik kui sõjaline interventsioon, võib teha kahjutuks ainult meie nõukogude vabariikide ühtse majandusliku rinde loomisega kapitalistliku ümbritsuse vastu“¹.

Ühtlasi rõhutas seltsimees Stalin ka diplomaatliku rinde ühendamise vajadust.

Kolmas asjaoludegrupp oli tingitud nõukogude võimu klassilisest iseloomust ja tema rahvusvahelisest olemusest. Seltsimees Stalin õpetas:

„... Kui, ma ütlen, seal läänes, kus valitseb kapitalistlik demokraatia ja kus riigid baseeruvad eraomandusel, riigi alused ise eeldavad juba rahvuslikku üksteise närimist, konflikte ja võitlust, siis siin, nõukogude maailmas, kus võim on rajatud mitte kapitalile, vaid tööle, kus võim on rajatud mitte eraomandusele, vaid kollektiivsele omandusele, kus võim on rajatud mitte inimese ekspluateerimisele inimese poolt, vaid võitlusele selle ekspluatatsiooniga, siin vastupidi, võimu iseloom ise eel-

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik - koloniaalne küsimus, lk. 120. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

dab, et töötavad rahvahulgad loomulikult taotleksid ühinemist üheks sotsiaalseks pereks“¹.

Niisugused on need asjaolud, mis olid aluseks NSVL loomisele. Neist lähtudes nelja ühinenud vabariigi (VŠFNV, Ukraina SNV, Taga-Kaukaasia SFNV ja Valgevene SNV) esindajad võtsid NSVL nõukogude I kongressil seltsimees Stalini aruande (30. detsembril 1922. a.) alusel vastu NSVL asutamise deklaratsiooni ja lepingu. Nii tõendasid nende vabariikide rahvad oma kõikumatu valmisolekut edasiliikumiseks ühtse sotsialistliku liitriigi liitunud rindena.

„Ainult nõukogude leeris — kõneldi NSVL asutamise deklaratsioonis — ainult proletariaadi diktatuuri tingimustes, mis liidab enda ümber elanikkonna enamiku, osutus võimalikuks põhjalikult hävitada rahvuslik surve, luua vastastikuse usalduse olukord ja panna alus rahvaste vennalikule koostööle.“

Et lõplikult kindlustada seda võitu, tuli purustada ka veel rahvuslaste, trotskistide ja buhhaarinlaste järgnevad salasepitsused, kes veel edaspidigi püüdsid moonutada Liidu olemust.

Juba enne XII parteikongressi ja kongressi ajal (1923. aasta aprillis) kõneles seltsimees Stalin teise koja asutamise vajadusest Liidu Kesk-Täitevkomitee koosseisus — rahvuste esindajate organi asutamise vajadusest üheõiguse alusel. Esinedes XII parteikongressil seltsimees Stalin paljastas trotskistlik-rahvusliku projekti rahvuste koja asutamisest vabariikide ja rahvuste mitteüheõiguse alusel. Trotskistlik-rahvusliku kava olemus seisis selles, et ta tegi põhjalikku vahet näiteks Ukraina ja Tatari, Baškiiri ja teiste autonoomsete vabariikide õiguste vahel riigivõimu kõrgemast organist osavõtmises.

Trotskistide-rahvuslaste kava järgi oli autonoomsete vabariikide esindus teisest kojast — Rahvuste Nõukogust, täielikult välja jäetud. Seltsimees Stalin iseloo-

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik - koloniaalne küsimus, lk. 121. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

mustas XII parteikongressil seda kava kui föderatsiooni loomist preisiliku süsteemi järgi (mis on rajatud riikide mitteühendatavusele), kusjuures ta pidas silmas junkrute Preisimaa eesõigusi vanas Liidu Nõukogus teiste saksa föderatsiooni liikmete (Baieri, Württembergi ja teiste) üle. Seltsimees Stalin paljastas ka reetur Buhharini salasepitsusi, kes esines XII parteikongressil rahvuslaste kaitsmisega.

Seltsimees Stalin, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu organiseerija, oli ühtlasi ka tema Konstitutsiooni loojaks, mis lõplikult kinnitati II üleliidulisel nõukogude kongressil 1924. aasta alguses.

Liidu edasise kasvu ja laienemisega käis kaasas ka natsioonide kasv ja areng, nende püsivam organisatsioon ja tugevnemine. See tingiski üksikute natsioonide ülemineku ühelt rahvuslikult riigivormilt teisele. Nii näiteks viidi 1924. aastal läbi nõukogude Kesk-Aasia rahvuslike piiride määramine (kaasa arvatud Buhhara ja Horezm), mille tagajärjel moodustati Uzbeki ja Turmeeni liiduvabariigid. 1929. aastal astus Liitu Tadžiki vabariik, mis kujunes autonoomsest vabariigist liiduvabariigiks.

Enne Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmist oli liiduvabariike 7, pärast selle vastuvõtmist 11.

Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmisega likvideerus Taga-Kaukaasia SFNV, mis oli täitnud oma ajaloolise missiooni — kolme Taga-Kaukaasia vabariigi jõudude ühendamise nende majanduslikuks ja kultuuriliseks uuestisünniks ja šovinismi võitmiseks, mida varem olid külvanud gruusia vähemlased, azerbaidžani mussavatisid ja armeenia dašnakid. Kasvanud ja kosunud Gruusia, Azerbaidžani ja Armeenia vabariigid astusid pärast Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmist vahenditult NSV Liitu ja muutusid sotsialistlikeks liiduvabariikideks. Vahenditult astusid NSV Liitu ka Kazahstani ja Kirgiisi vabariigid, kes olid eraldunud VSFNV-st.

Poliitiliselt, majanduslikult ja kultuuriliselt kasvanud autonoomsed oblastid — Kabardiini-Balkari, Komi,

Mari, Põhja-Osseetia ja Tšetšeeni-Inguši — muutusid autonoomseiks vabariikideks. Autonoomseid vabariike oli enne Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmist 19, pärast tema vastuvõtmist 20.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu liikmete vabatahtlikkuse põhimõtet tõendab ka see, et vastavalt NSVL Konstitutsiooni 17. paragrahville igal liiduvabariigil on NSV Liidust vaba väljaastumise õigus. Stalinliku Konstitutsiooni projekti üldrahvalisel arutamisel tehti ettepanek see peatükk välja jätta selle põhjendusega, et pole olemas selliseid vabariike, kes tahaksid Liidust välja astuda. Seltsimees Stalin esines NSVL nõukogude VIII erakorralisel kongressil selle ettepaneku vastu:

„NSVL — ütles sms Stalin — on üheõiguslike liiduvabariikide vabatahtlik liit. NSV Liidust vaba väljaastumise õigust käsitlev paragrahv Konstitutsioonist välja heita tähendab selle liidu vabatahtlikkuse iseloomu rikuda. Kas me võime seda sammu astuda? Ma arvan, et me seda sammu ei või ega tohi teha. Üteldakse, et NSV Liidus pole ühtki vabariiki, kes tahaks NSV Liidu koosseisust välja astuda, et seepärast 17. paragrahvil polegi mingit praktilist tähtsust. Et meil pole ühtki vabariiki, kes NSV Liidu koosseisust tahaks välja astuda, see on muidugi tõsi. Aga sellest ei järgne sugugi, et me Konstitutsioonis ei peaks fikseerima liiduvabariikide NSV Liidust vaba väljaastumise õigust“¹.

Kas võib kõnelda vabatahtlikust liidust kodanlikes liitriikides?

Esiteks, kodanlikud liitriigid pole mitte rahvaste liit, vaid administratiiv-territoriaalsete oblastite „liit“, teiseks, need administratiiv-territoriaalsed oblastid pole liitunud kaugeltki mitte „vabal tahtel“, nagu kirjutavad sellest kodanlikud ideoloogid. Seda asjaolu, nagu mainisime juba eespool, kinnitab demokraatlikemate kodanlike liiduvabariikide (Šveits, USA) ajalugu.

Enne USA tekkimist olid üksikud osariigid Inglise asumaad. Võitlus Inglismaa surve vastu põhjustas 18.

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 527, 11. trükk.

sajandi viimsel veerandil iseseisva liitriigi, Ameerika Ühendriikide loomise. Liitriigi vorm oli tingitud sellest, et mitmesuguste riikide kodanlusel oli peale ühiste võitlushuvide Inglismaa vastu ka omavahelisi lahkhelisid (kaubanduslike ja tööstuslike mereäärsete keskuste ja lõuna agraar-plantaatorliku kodanluse vahel). Seepärast püüdis iga osariigi kodanlus liitriigi vormi abil säilitada kas või väheselgi määral võimu ja mõju oma osariigis.

Nagu Ameerika Ühendriikide asutamise ajal (1787. a.) nii ka praegu oli ja on see riik ekspluataatorlike klasside tööriistaks. Ta kaitseb kapitalistlikku tööraha ekspluateerimise süsteemi.

Sotsialistlik riik NSVL on tööriistaks inimese vabastamisel igasugusest ekspluatatsioonist ja sõpruse loomisel rahvaste vahel kommunismi ühise ülesehitamise alusel. Nõukogude liitriik on seepärast rajatud rahvaste rahvuslik-riiklike moodustuste põhimõttele, keda vabastas suur sotsialistlik revolutsioon.

Kodanlik liitriik kaitseb „suurriiklike“ (s. t. valitsevate) natsioonide valitseva klassi huve. Rahvuste küsimus ei leia kodanlike liitriikide korralduses mingit väljendust.

Nõukogude liitriigi valitsemise põhimõtted lähtuvad sotsialistliku demokraatia ülesandeist, püüdest tõmmata riigivalitsemisse laiemaid tööraha hulki. Riigivalitsemise aparaat koosneb inimestest, kes hästi tunnevad rahvaste olusid ja tarvidusi, arendavad sotsialistlikku demokraatiat, tõmbavad kõige laiemad elanikkonna hulgad Nõukogude riigi valitsemisele ja sotsialismi ülesehitamisele.

Riigiaparaadi igakülgne lähendamine rahvaste vajadustele on nõukogude sotsialistliku demokraatia oluline osa. See on ühtlasi üks tingimusi masside alatiseks demokraatlikuks kontrolliks riigiaparaadi üle.

„... et saada omaseks“, kirjutas sms Stalin, „nõukogude võim peab kõigepealt saama neile arusaadavaks. Seepärast on vajaline, et kõik nõukogude organid piiri-

maades, kohus, administratsioon, majandusorganid, otsese võimu organid (samuti ka parteiorganid) koostataks võimalust mööda kohalikest elanikest, kes tunnevad kohalike elanike elu, kombeid, harjumusi, keelt, et neisse institutidesse tõmmataks parimaid poegi kohalike rahvamasside hulgast, et kohalikud tööraha hulgad tõmmataks kõigile maa valitsemisaladele, kaasa arvatud ka sõjaväeliste moodustuste alad, et rahvahulgad näeksid, et nõukogude võim ja selle organid on nende endi pingutuste tulemus, nende igatsuste kehastus“¹.

Selle küsimuse kiire ja täieliku lahendamise raskused nõukogude ülesehitamise esimesel etapil olid tingitud sellest, et enamikul rahvustest puudus vajaline hulk ettevalmistatud kaadreid. Need kaadrid tuli luua juba nõukogude ülesehitamise protsessis. Rahvuslike kaadrite küsimus omandas veelgi suurema tähtsuse tohtu hulga uute tööstusettevõtete, masina-traktorijaamade, kolhooside, sovhooside ülesehitamise tingimustes. Eriti andis see end tunda põllumajanduses, kus tuli anda otsustav vastulöök kulakluse vastupanule, kes püüdis oma huvides ära kasutada rahvuslikke, sugukondlikke ja teisi igandeid. Töölisklassi diktatuuri kõvenemine ja sotsialistliku ülesehituse edu oli tihedasti seotud riigiaparaadi igakülgse rahvustele lähendamise küsimustega.

Nõukogude võim lahendas praktiliselt riigiaparaadi igakülgse rahvustele lähendamise küsimuse rahvuslike kaadrite agara ettevalmistamisega, kõrgemate õppeasutuste, tehnikumide ja ülikoolide võrgu laiendamisega rahvuslikes vabariikides ja oblastites ning rahvuste esindajate laialdase kaasatõmbamisega tsentrumi kõrgemasse õppeasutustesse.

Ühtse Nõukogude liitriigi kõrgeim võim ei riku üksiku natsiooni õigusi, kes iseseisvalt lahendab rahvusliku vormi küsimusi, mille alusel ta osa võtab ühisest sotsialistlikust ülesehitustööst. Iga natsioon, toetudes töölis-

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik - koloniaalne küsimus, lk. 83. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

klassi diktatuurile, on saanud täieliku võimaluse arenada oma kultuuri — vormilt rahvuslikku ning sisult sotsialistlikku, rakendades seda sotsialistliku ülesehituse teenistusse.

NSVL rahvaste tihe ühtsus ühes liitriigis on lubanud asuda edukale võitlusele stalinlike viisaastakute eest ja on viinud sotsialismi võidule NSVL-s. See maailmaajalooline võit kutsus esile sügavaid nihkumisi kõigi nõukogude vabariikide klassilises struktuuris ja rajas teed Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmisele, mis oli uueks edusammuks nõukogude paljurahvuselise liitriigi laienemise ja tugevnemise teel.

*

Töölisklassi diktatuuri tingimustes omandab rahvusküsimus uue tähenduse.

„Rahvusküsimuse sisu VSFNV-s,“ ütles seltsimees Stalin partei X kongressil, „seisab selles, et kaotada see rahvuste mahajäävus (majanduslik, poliitiline ja kultuuriline), mille oleme pärinud minevikult, et mahajäänud rahvaile anda võimalus järele jõuda Kesk-Venemaale nii riiklikus, kultuurilises kui ka majanduslikus suhtes“¹.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon kuulutas välja „Venemaa rahvaste võrdsuse ja suveräänsuse“.

Rahvaste võrdsus oli võidu saavutanud töölisklassi ja sellega vabatahtlikult liitunud endiste rõhutud natsioonide töörahva suurimaks vallutuseks.

Kõik natsioonid, olenemata sellest, kas nad on ühinenud liidu- või autonoomseiks vabariikideks, autonoomseiks oblasteiks või rahvuslikeks ringkondadeks, on üheõiguslikud. Kuid, nagu märkis seltsimees Stalin XII parteikongressil, „meie kuulutasime välja õigusliku võrdsuse ja viime ta läbi, kuid õiguslik võrdsus, mis iseenesest

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik - koloniaalne küsimus, lk. 101. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

evib suurima tähtsuse nõukogude vabariikide arenemise ajaloos, on siiski veel kaugel faktilisest võrdsusest“¹.

Faktiline võrdsus tähendab endiste mahajäänud rahvaste mitte ainult poliitilist, vaid ka majanduslikku ja kultuurilist võrdsust eesrindlike rahvastega. Rahvuslik üheõiguslus oleks jäänud ainult tühjaks sõnakõlksuks, kui partei ja nõukogude võim poleks loonud püsivat alust faktilisele võrdsusele.

Rahvusküsimus lahendatakse NSV Liidus umbes samuti kui näiteks naisküsimuski. Ei piisanud põhimõtte väljakuulutamisest, et naine õigustes on täielikult üheväärne mehega. Naine tuli ka majanduslikult ja kultuuriliselt varustada. Ta tuli kvalifitseerida, tõmmata sotsialistlikku tootmisprotsessi, et ta tegelikult võis kasutada temale antud poliitilist võrdsust.

Nii oli lugu ka rahvusliku võrdsusega. Endiste mahajäänud rahvaste faktiline võrdsus teostatakse nende aktiivse abistamisega Nõukogude riigi poolt. Nõukogude liitriik teeb plaanikindlat tööd endiste mahajäänud rahvaste majanduse ja kultuuri tõstmiseks. Rahvad, kes elasid varem patriarhaalseis tingimustes, on saanud tööliklassi diktatuuri toetusel võimaluse astuda otsekohe sotsialistliku arengu teele, minnes mööda kapitalismist.

Iga natsiooni areng on rajatud sotsialistliku majanduse püsivale materiaalsele alusele. Rahvuslikud vabariigid (Uzbekistan, Tadžikistan, Turkmenistan, Kazahstan jt.) olid enne sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni ainult koloniaalsed, toorainete lisamaad keskoblastite tööstusele. Nüüd on stalinlike viisaastakute tagajärjel rahvuslike vabariikide ja oblastite ilme muutunud. Seal, kus enne olid tühjad lagendikud, on tekkinud nüüd vabrikud, tehased, kaevandused, sovhoosid ja kolhoosid. Pole enam rahvuslikku survet, kerjuslikke külasid, aule, kurnatud maid, kultuurilagedust. Nõukogude võim on toonud meile kultuuri, teaduse, tehnika. Töö põllumajanduses kolhooside, sovhooside, masina-traktori jaamade alusel, uue eesrind-

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik - koloniaalne küsimus, lk. 101. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

liku tehnikala alusel muutub üha enam mitmekesiseks industriaaltöök. Ehitatakse uusi linnasid ja ehitatakse ümber vanu. Kasvab uus intelligents (arstid, agronoomid, insenerid, teadusemehed, kirjanikud jt.). On kasvanud üles naine, eriti idamaa naine, kes minevikus oli kõige armetum ja rõhutum. Nüüd võtab ta mehega võrdsete õiguste alusel osa riigi juhtimisest ja tootmisest.

*

Kõik meie tohutu maa rahvad elavad praegu läbi uuestisündi ja õitsengut, mida kunagi varem nende ajaloo pole olnud ega võinudki olla. Minevikus mahajäänud rahvad jõuavad kultuuri ja majanduse suhtes järele Liidu eesrindlikele keskrajoonidele.

Trotskistid, parempoolsed, rahvuslased, nagu teada, pidasid vihast võitlust sotsialistliku industrialiseerimise ja kollektiviseerimise vastu. Need rahvavaenlased püüdsid sellega õõnestada ka rahvuste võrdsuse aluseid. Imperialismi alatute agentide hävitamine aitas kaasa kõigi varemalt mahajäänud natsioonide ja nende rahvuslikriiklike moodustuste kiiremale tõusule.

Kõik rahvad teavad, et väljaspool NSV Liitu nõrkadel ja mahajäänud natsioonidel pole ega võigi olla võrdsust. Sellest kõneleb Euroopa nõrkade riikide saatus ja eriti asumaade ning poolasumaade saatus.

„Selline on juba,“ ütles seltsimees Stalin, „ekspluaatorite seadus — peksta mahajäänuid ja nõrku. Kapitalismi hundi seadus. Sa oled maha jäänud, oled nõrk, tähendab, sul pole õigust, tähendab, sind võib peksta ja orjastada“¹.

Selline on seisukord ka USA taolistes kodanlikdemokraatlikes riikides.

USA kodanlus, võideldes oma rahvusliku iseseisvuse eest Inglismaa vastu, säilitas aga samal ajal enda juures orjatöö. Vaatamata sellele, et orjus pärast 1861.—1865. a.

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 329, 11. trükk.

kodusõda kaotati, puuduvad neegritel tänini, eriti lõuna-osariikides võrdsed õigused valgetega. 1870. aastal võeti vastu parandus (XV) USA konstitutsioonis, mis kõneleb nii: „Ühendriikide kodanike valimisõigusi ei eitata ega piirata Ühendriikide või üksikute osariikide poolt rassi, nahavärvi või endise orjaseisundi ettekäändel.“

Tegelikult pole rahvuslik surve neegritelt veel praegugi võetud, kes moodustavad üle 10% USA rahvastikust (13 miljonit inimest). Alates 1890. a. on üksikute osariikide, eriti lõuna-osariikide Mississipi, Louisiana, Alabama, Virginia jt. konstitutsioonides tehtud rida parandusi, mis piiravad „värvilise“ elanikkonna, peamiselt neegrite kodanikuõigusi.

1881.—1907. a. on USA lõuna-osariikides välja antud rida teisi seadusi ja määrusi, mille põhjal „aafrika päritoluga“ isikud (s. t. neegrid) tohivad istuda ainult erilistel, eraldatud kohtadel raudteevaguneis ja trammides. 29 osariigis (48 osariigist) on keelatud abielud valgete ja „värviliste“ vahel. Neegrid on tihti lindpriid: nendega õiendatakse kohtuta arveid (lintšikohus). 1937. aasta aprillis kongressi esindajate palat (parlament) võttis vastu seaduse lintšikohtu vastu. 1938. aasta veebruaris arutati seaduseelnõu senatis, kuid lõunariikide senaatorite obstruktsiooni tõttu võeti see päevakorrast hoopis ära. Üks ägedamaid obstruktsioniste senaatoreid-lõunamaalasi — Ellender seletas oma vastuseisu seaduseelnõule sellega, et „kui anda neegritele võrdsed sotsiaalsed õigused, tähendaks see ameerika tsivilisatsiooni pankrotti“.

Nii on lugu rahvusküsimusega sellises kodanlik-demokraatlikus riigis nagu USA.

NSV Liidus on igale rahvale kindlustatud austav ja üheõiguslik koht. Vene rahvas, ja esimeses järjekorras vene töölisklass, on saanud kustumatu kuulsuse osaliseks, edutades enda keskelt Lenini, kelle õpetus — leninism — on muutunud kogu eesrindliku inimkonna õpetuseks. Vene rahvas on andnud mõtteteadlaste, õpetlaste ja kunstnike kuulsa plejaadi. Tema keskelt on võrsu-

nud Puškin, Lermontov, Tolstoi, Gorki, Belinski, Dobro-ljubov, Tsernõševski, Mendelejev, Setšenov, Pavlov. Need nimed kuuluvad praegu omaste nimedena kõigi NSVL rahvaste rahvuskultuuri. NSVL üheõiguslikud rahvad rikastavad üksteist uute kultuuriliste kogemustega. Igas nõukogude sotsialistlikus vabariigis areneb kultuur, vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik.

Revolutsioonilised marksistid-bolševikud on näidanud kogu oma võitlusteel rahvaste vabastamise eest, et natsioonide mahajäävus on seletatav mitte nende „omaduslike“ erinevustega, vaid ajalooliste tingimustega, milles nad elasid ja arenesid tootmismeetodite mahajäävusega. Seda mahajäävust toetatakse kunstlikult raske rahvuslik-koloniaalse survega, poliitilise, majandusliku, kultuurilise ja moraalse eraldatusega, milles kapitalism hoiab inimkonna enamikku, eriti asumaade ja iseseisvuseta maade töötajaid. Proletaarse revolutsiooni võit Läänemaades ja tema abi Aasia, Aafrika, Austraalia rõhutud rahvastele pühib minema kõik tõkked, mis takistavad nende rahvaste mahajäävuse likvideerimist.

See on tõestatud ja kinnitatud NSV Liidu poolt, kus sotsialistlik revolutsioon kaotas rahvusliku surve, aitas kaasa sellele, et mahajäänud rahvad jõuavad praegu tsentrumi eesrindlikele rahvastele järele kõigil kultuuri aladel.

„Varem,“ kirjutab seltsimees Stalin, „oli võetud kombeks mõelda, et maailm on algusest saadik jagatud madalamaiks ja kõrgemaiks rassideks, mustadeks ja valgeteks, kellest esimesed pole suutelised tsivilisatsiooniks ja on seepärast määratud olema ekspluatatsiooni objektiks, kuna teised on tsivilisatsiooni ainsaiks kandjaiks, kes on kutsutud esimesi ekspluateerima. Nüüd aga tuleb seda legendi pidada hävitatuks ja kõrvaleheidetuks. Oktoobrirevolutsiooni üheks tähtsaimaks tulemuseks on see fakt, et ta andis sellele legendile surmahoobi, näidates tegelikult, et vabastatud mitteeuroopa rahvad, kes on tõmmatud nõukogude arenemise rööpmeile, on suutelised edasi viima tõeliselt eesrindlikku kultuuri ja tõeliselt ees-

rindlikku tsivilisatsiooni mitte põrmugi vähem kui euroopa rahvad“¹.

Need ajaloolised võidud kutsuvad välja uhkustunde meie nõukogude rahvaste töötajates, kes ehitavad üles sotsialismi. Ainult NSVL, tööliklassi diktatuuri riik, võis anda otsustava hoobi rahvaste endisele mahajäävusele, likvideerida endise rahvusliku tüli ja vaenu rahvaste vahel, liita nad ühtse eesmärgi ja tahtega, neis välja kutsuda loovat vaimustust ja näidata seninägematuid saavutusi kõigil meie nõukogude tegeliku elu aladel.

*

Rahvusküsimuse lahendamisel meie juures ja kapitalistlikus ühiskonnas ilmneb terav vahe kahe üksteisega vastolus seisva maailma, kahe süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku — vahel.

Rahvuslik surve on tingitud just kapitalismi põhiolemusest, mis ei saa areneda uute territooriumide vägivaldse vallutamisetä, natsioonide rõhumisetä, kes elavad neil territooriumidel.

Iga kodanliku paljurahvuselise riigi loomise ja olemasolu ajalugu on tulvil fakte natsioonide ägedast vastastikusest võitlusest, õigusteta rahvaste veristest mahasurumistest imperialistliku natsiooni valitsevate klasside poolt.

„Paljurahvuselise kodanliku riigi tragöödia,“ kirjutas seltsimees Stalin, „seisab selles, et ta pole suuteline lahendama neid vastolusid, et iga tema püüe „võrdsustada“ natsioone ja „kaitsta“ vähemusrahvusi eraomanduse ja klasside ebavõrdsuse säilitamise juures, lõpeb tavaliselt uue äpardumisega, rahvuslike kokkupõrgete uue teravnemisega“².

Rahvuslikud konfliktid kapitalistlikus maailmas sagnevad üha enam, teravnevad sel määral, kuidas kasvab

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 243—244. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

² Sealsamas, lk. 88.

imperialistlik reaktsioon ja arenevad uued sõjad. See on tingitud rea paljurahvuseliste kapitalistlike riikide nõrkuse, nende kokkuvarisemise ja hävingu.

Juba esimene imperialistlik sõda viis hävimisele suure paljurahvuselise Austria-Ungari riigi. Nüüd pole enam olemas Tšehho-Slovakkia riiki, kus ei lakanud rahvuslik üksteise närimine tšehhide, slovakkide, sakslaste, poolakate vahel. Pole enam olemas Poola riiki, kus ukrainlaste, valgevenelaste, juutide jt. rahvuslik rõhumine toimus kõige julmemal kombel.

Viimased, pärast esimest imperialistlikku sõda asutatud riigid paljastasid oma kokkuvarisemisega paised ja haigused, mis on omased igale kapitalistlikule paljurahvuselisele riigile. Selliseid paljurahvuselisi riike nagu Rumeenia, Jugoslaavia, Briti impeerium jt. lõhestavad sisemised rahvuslikud vastolud. See tõendab iga kapitalistliku paljurahvuselise riigi elujõuetust, mis kannab endas lagunemise idusid. Teine imperialistlik sõda tõendas näitlikult väikeste ja nõrkade kapitalistlike riikide vastupidamatust, kes on ainult relvaks imperialistlike suurriikide võitluses oma hegemoonia eest imperialistlikus laagris.

Ainult töölisklassi diktatuur, ainult Lenini-Stalini rahvuspoliitika võisid luua tõelise, püsiva ja lahutamatu sõpruse rahvaste vahel, mida pole veel olnud inimkonna ajaloos. Selle sõpruse aluseks on sotsialistlik majandussüsteem. Ainult see kaotas inimese ekspluateerimise inimese poolt, kaotas ühe natsiooni rõhumise teise poolt ja liitis kõik Nõukogudemaa rahvad ühtse sihikindlusega võitluses kommunismi eest. Selle rahvaste sõpruse väljenduseks on NSVL — paljurahvuseline Nõukogude liitriik, mis kindlustab rahvaste rahuliku koostöö ja sõpruse.

Lenin tõendas juba enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, et ainult proletariaat suudab viia natsioone vabatahtlikule ühinemisele. Ja ta teeb seda mitte vägivalla teel, vaid vennaliku kultuurilise abi teel mahajäänud rahvaile. Lenini sõnade järgi peab see vältimatult arenema selleni, et „töötavaid rahvahulki,

kes vabanevad kodanluse ikke alt, tõmbab kõigest jõust ühinemise ja liitumise poole suurte ja eesrindlike sotsialistlike natsioonidega selle „kultuurilise abi“ pärast, kui ainult äsjased rõhujad ei solvaks kaua rõhumise all kannatanud natsiooni demokraatlikku, kõrgeltarenenud endastlugupidamist, kui talle ainult antaks võrdsus igal alal, kaasa arvatud ka riiklikus ülesehitamises, „oma“ riigi ehitamise kogemuses“¹.

Sotsialistliku paljurahvuselise riigi ülesehitamise suurejooneline kogemus kinnitab täielikult Lenini ettenägelikkust. Töölisklassi diktatuur arvestas, et endised mahajäänud natsioonid seoses nende poolt üleelatud rahvusliku survega vajavad aktiivsemat abi kui eesrindlikud rahvad. Töölisklassi diktatuur, kindlustades rahvaste koostööd, on tulnud ja tuleb appi endistele mahajäänud natsioonidele, sellega kaasa aidates nende kiiremale tõstmisele eesrindlike natsioonidega samale tasemele.

NSV Liidus pole valitsevaid ja alluvaid natsioone, pole „muulasi“. Venelane ja jakuut, ukrainlane ja nenets, gruusiinlane ja inguš, turkmeen ja kalmõk jt. — kõik võtavad võrdsete õigustega osa sotsialistlikust tööst, tõstavad ise enda heaolu ja kogu Nõukogudemaa heaolu üldiselt: kõik võtavad võrdsete õigustega osa riigi valitsemisest, ühesuguste õigustega istuvad kõrgeimas võimuorganis — NSVL Ülemnõukogus. Mitmesugustest natsioonidest inimesed, keda kapitalism ässitas üksteise vastu, kelle hulgas minevikus õhutati šovinistlikku vihkamist, on ühinenud sotsialismi juures vennalikus töös, on õppinud üksteist austama ja koos üles ehitama oma tulevikku. Samasugusele mitmesuguste rahvaste vennalikule koostööle jõuab kogu inimkond pärast kapitalismi ikke alt vabanemist.

Kogu maailma rõhutud rahvad saavad aru, et ainult NSV Liidu näol võivad nad evida toe ja kaitse. Just seepärast on NSVL muutunud imperialistide poolt rõhuta-

¹ Lenin, XIX k., lk. 256.

vate rahvaste külgetõmbe keskuseks. See käib eriti nende rahvaste kohta, kes olid vägivaldselt eemale kistud oma nõukogude hõimurahvaist, kes evivad NSV Liidus oma nõukogudelis-rahvusliku riikluse ja kes elavad üle majanduslikku ning kultuurilist õitsengut, mis on seninägematu nende ajaloos.

See käis ka nende NSVL naaberrahvaste kohta, kes minevikus olid ajalooliselt seotud Venemaa proletariaadiga, koos temaga võitlesid isevalitsuse, kodanluse, mõisnike ja rahvusliku surve vastu. Olles hiljem temast ära kistud imperialistide ja kodanlike natsionalistide poliitika läbi, langesid nad alanduse ja kapitalistliku eksploatatsiooni alla.

NSVL on tegudega tõestanud, et talle pole ükskõikne imperialismi poolt orjastatud vennasrahvaste saatus. 1939. aasta septembris, kui varises kokku Poola riik, kui poola panide poolt rõhutatud ukraina ja valgevene rahvad olid jäetud saatuse hoolde ja said poola sõjaväelise kliki irvituste objektiks, võttis Nõukogude valitsus endise Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene rahvaste elu ja varenduse oma kaitse alla.

Panide rõhumise alt vabanenud endise Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene elanikkond kuulutas oma Rahvakoosolekuil oma kõikumatut tahet astuda nõukogude rahvaste perre ja taas ühineda oma vendadega Nõukogude Ukrainas ja Nõukogude Valgevenemaal.

1. ja 2. novembril 1939. aastal NSVL Ülemnõukogu, kuulanud ära Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene Rahvakoosolekute täisvoliliste komisjonide teadaanded, rahuldas V erakorralisel istungjärgul nende palved panide rõhumise alt vabanenud territooriumide liitmise suhtes NSV Liiduga, taas ühendades nende elanikkonna Ukraina NSV ja Valgevene NSV-ga. Nii teostub Nõukogude juhtimisel konsolidatsioon, kõveneb vaba ukraina ja valgevene rahvaste ühtsus.

Parimaks näiteks sellest, kuidas Nõukogud austavad väikeste rahvaste õigusi ja suveräänsust, on konflikti lahendamine Nõukogude ja Soome vahel.

Soome saavutas oma vabaduse ainult tänu Suurele Sotsialistlikule Oktoobrirevolutsioonile ja selle väljakuulutatud printsipile, mis tunnustab rahvaste enesemääramise õigusi kuni eraldumiseni. 4. jaanuaril 1918. aastal Ülevenemaaline Kesk-Täitevkomitee kinnitas VSFNV Rahvakomissaride Nõukogu määruse Soome iseseisvusest. Soome kodanlus, kes pääses rahvusvaheliste imperialistide ja oma sotsiaaldemokraatide abil võimule, lähtudes Nõukogude vihkamisest, aitas kogu aeg igasuguseid interventsionistlikke sepitsusi NSVL vastu. Soome kodanluse ja tema sõjaväelise kliki nõukogudevastased provokatsioonid ei lõppenud ka pärast rahulepingu sõlmimist (14. oktoobril 1920. a.) VSFNV ja Soome vahel. Sellest kõneleb soome valgekaartlaste avantüür 1921.—1922. a., mis oli suunatud Nõukogude Karjala vägivaldsele vallutamisele, kokkulepped ja blokid imperialistidega NSVL vastu.

Soome muutus hädaohtlikemaks nõukogudevastaseks tugipunktiks. Kui algas teine imperialistlik sõda, muutus selle tugipunkti ohtlikkus eriti suureks, sest rahvusvahelised imperialistid tahtsid kasutada seda NSV Liidu sõtta tõmbamiseks. Tekkinud ärevas rahvusvahelises olukorras pidas Nõukogude valitsus vajaliseks hädaohu vastu kindlustada Leningradi julgeolekut, mis asub ainult 32 kilomeetri kaugusel Soome piirist. Nõukogude valitsus tegi ettepaneku Soome-Nõukogude piiri mõnevõrra kaugele tõmmata. Vastutasuks pakkus Nõukogude valitsus Soomele pindalalt suuremat maa-ala. Soome sõjaväelise kliki teravalt vaenuline suhtumine sellesse ettepanekusse tegi võimatuks Nõukogude valitsuse poolt ülestõstetud küsimuste sõbraliku lahendamise. Veel enam: soome sõjaväeline klikk läks üha uutele provokatsioonidele piiril, mis kutsus välja sõjategevuse. Hoolimata mõnede imperialistlike maade toetusest sai soome sõjaväeline klikk lüüa. Sangarlik Punaarmee murdis läbi nõndanimeetatud „Mannerheimi liinist“. Punaarmee edasitung oleks vältimatult lõplikult purustanud Soome sõjajõud. Nõukogude valitsus, kes teatas juba sõjategevuse algul, et ta

ei taha sugugi kahjustada Soome iseseisvust, nõustus viimasele austava rahulepinguga (12. märtsil 1940. a.), mille järgi NSV Liidu poole läksid üle ainult need rajoonid, mis olid hädavajalised NSVL piiride — esimeses järjekorras Leningradi julgeolekuks.

Rahulepingu põhjal Soomega NSV Liidule üleläänud territoorium tõmbub oma loomulike ja ajalooliste tingimuste kui ka oma rahvamajandusliku tegevuse suuna poolest Karjala ASNV poole. Peale selle on karjala ja soome rahvad omavahel seotud rassilis-rahvuslike sidemetega. Minevikus õhutati nende rahvaste vahel vaenu ja rahvuslikke lahkelisid. Nõukogud on toonud rahu soomlaste ja karjalaste vahele. Kõik need asjaolud viisid NSV Liidule üleläänud Soome maa-aladest (välja arvatud väike vöö, mis otseselt liitub Leningradiga) ja Karjala ASN Vabariigist uue, arvult kaheteistkümnenda Karjala-Soome Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi asutamisele (NSVL Ülemnõukogu seadus 31. märtsist 1940. aastast). Toetudes kogu NSVL vägevusele arendab karjala-soome rahvas nüüd veel laiaulatuslikumalt oma loovaid võimeid, oma majandust ja rahvuslikku kultuuri.

Nõukogude valitsuse edasine tegevus nõukogude natsioonide ühendamisel avaldus Nõukogude-Rumeenia konflikti rahulikus lahendamises.

1918. aastal Rumeenia, kasutades Venemaa sõjalist nõrkust, haaras vägivaldselt Bessaraabia. Nõukogude Liit pole seda vägivalda iialgi tunnustanud, nagu ei tunnustanud seda ka Bessaraabia rahvahulgad, kes korduvalt astusid relvadega välja Rumeenia surve vastu, mida hoiti ülal julma terroriga.

26. juunil 1940. aastal tegi NSVL valitsus Rumeenia valitsusele esilduse Bessaraabia NSV Liidule tagasi anda. NSVL valitsus märkis seejuures, et Bessaraabia tagasiandmise küsimus on orgaaniliselt seotud ka Bukoviina põhjapoolse osa üleandmise küsimusega, mille elanikeks on ukrainlased, kes ühise ajaloolise saatuse ja keele poolest on seotud Nõukogude Ukraina elanikega. NSVL valitsus märkis, et Põhja-Bukoviina üleandmine NSV Lii-

dule ainult tähtsusetul määral hüvitas seda tohutut kahju, mille NSV Liidule ja Bessaraabia elanikkonnale on toonud 22 aastat Rumeenia valitsemist Bessaraabias.

Nõukogude valitsuse kindel seisukoht, mis toetus NSVL rahvaste kõikumatule taatele, sundis Rumeenia valitsust järele andma. 22 aastat kestnud konflikt lahendati rahulikult teel.

2. augustil 1940. aastal NSVL Ülemnõukogu, juhitud nõukogude rahvaste vaba arengu põhimõttest ja Bessaraabia ning Moldaavia ANSV elanikkonna poolt avaldatud soovist taas ühendada moldaavia rahvas, võttis vastu uue nõukogude vabariigi — Moldaavia Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi asutamise seaduse.

See arvult kolmeteistkümnes liiduvabariik sai endale Bessaraabia moldaavia rajoonid ja Moldaavia ANSV.

NSVL Ülemnõukogu võttis samal ajal vastu ka teise seaduse, mille põhjal Bukoviina põhjapoolne osa ja üksikud Bessaraabia maakonnad ukrainlasest elanikkonnaga (Hotini, Izmaili ja Akkermani maakonnad) liidetakse Ukrainasotsialistliku Nõukogude Vabariigiga.

Seega on teostatud moldaavia rahva ühendamise ja tehtud uus suur samm edasi ukraina rahva konsolideerimise lõpuleviimises.

NSVL edasine laienemine sündis nende kolme rahva vabatahtlikul ühinemisel temaga, kes juba enne sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni olid ajalooliselt seotud Venemaa rahvastega, kuid kes olid neist imperialistide ja „oma“ kodanluse poliitika läbi lahutatud. Need olid Leedu, Läti ja Eesti rahvad.

Nende riikide iseseisvus sai võimalikuks ainult tänu Suurele Sotsialistlikule Oktoobrirevolutsioonile. Nende maade proletariaat on korduvalt avalikult väljendanud oma püüet nõukogude korra sisseseadmiseks, on relvaga käes võidelnud selle eest, kuid kodanlus, keda toetasid välismaa imperialistid, osutus tugevamaks. Kriisi süvenemise ja klassivõitluse arenemisega nende maade kodanlus heitis kõrvale igasugused „demokraatlikud“ katted ja läks üle avalikule terrorile töölisklassi vastu.

Nende maade valitsevad klassid orienteerusid pikka aega imperialistlike suurriikide interventsioonipoliitikale NSVL vastu ning toetades seda poliitikat, muutsid oma maad platsdarmideks NSVL vastu, abistasid vene valgekaartlasi jne.

Leedu, Läti ja Eesti rahvad „iseseisvuse“ maski all kannatasid tegelikult kahekordset survet — „oma“ kodanluse ja mõisnike ning välismaa imperialistide survet.

Teise imperialistliku sõja arenemisel võtsid Leedu, Läti ja Eesti valitsused vastu NSV Liidu valitsuse ettepaneku vastastikuse abistamise pakti sõlmimisest. Nii suur oli Leedu, Läti ja Eesti rahvaste tung NSV Liidu poole, et valitsused olid sunnitud minema sellisele kokkuleppele NSV Liiduga. Kuid kirjutades formaalselt alla vastastikuse abistamise paktile NSV Liiduga, Leedu, Läti ja Eesti valitsused ei loobunud salajas oma sepitsustest NSVL vastu, ei põrganud tagasi isegi provokatsiooni ees NSVL sõjajõudude vastu, mis vastavalt vastastikuse abistamise paktile pidid kaitsma nende riikide iseseisvust.

NSVL valitsus nõudis vastastikuse abistamise pakti ausat täitmist. Selle tagatiseks pidi olema Leedu, Läti ja Eesti valitsuste koosseisu muutmine.

1940. aasta juulis üldise, otsese ja võrdse valimisõiguse põhjal salajasel hääletusel valitud Leedu ja Läti seimid ning Eesti Riigikogu avaldasid oma seisukoha tihedaima sõpruse poolt NSV Liiduga. Veel enamgi: rahvad, valides oma esindajad, avaldasid oma seisukoha nõukogude korra poolt, endise plutokraatliku režiimi jäänete täieliku likvideerimise poolt. Järgnedes oma rahvaste tahtele, võtsid Leedu, Läti ja Eesti uued demokraatlikud parlamendid seisukoha nõukogude võimu kehtimapaneku, nõukogude sotsialistliku vabariigi NSV Liiduga ühinemise kasuks, tiheda, lahutamatu sideme, sõpruse ja koostöö kasuks NSV Liidu rahvastega.

NSVL Ülemnõukogu esimese koosseisu seitsmes istungjärk, kuulanud ära Leedu ja Läti seimi ning Eesti Riigikogu täisvoliliste delegatsioonide esindajad, võttis 1940. aasta augusti algul vastu seadused, mis rahuldasiid

Exhib. 1011
4*

Leedu ja Läti seimide ning Eesti Riigikogu palved Leedu Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi, Läti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi vastuvõtmise üle Sotsialistlike Vabariikide Liitu üheõiguslike nõukogude sotsialistlike liiduvabariikidena.

*

Kokkuvõtteid tehes tuleb ära märkida:

1. Sotsialismimaa on muutunud suureks külgetõmbejõuks. Maailma töötavad, rõhutud natsioonid väljendavad avalikult oma poolehoidu NSV Liidule.

2. Lenini-Stalini tark poliitika on kindlustanud sotsialistliku paljurahvuselise riigi kasvu ja õitsengu, sellal kui rida kapitalistlikke maid (vanu ja pärast esimest imperialistlikku sõda tekkinud uusi) on hävinud või viibivad agoonias.

Kapitalistlik maailm on sunnitud jälle kokku tõmbuma ja tegema ruumi sotsialistliku riigi võidukale edasi liikumisele. NSVL laieneb, kasvab. 11 liiduvabariigi asemel (Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmise momendil) ühendab NSVL praegu juba 16 nõukogude sotsialistlikku liiduvabariiki.

NSVL rahvaarv on selles ajajärgus tõusnud 170 miljonilt 193 miljonini.

3. Uute territooriumide liitumine NSV Liiduga ja uute sotsialistlike nõukogude liiduvabariikide loomine teostus nende territooriumide rahvaste omal tahtel. Nõukogude sotsialistliku paljurahvuselise riigi võimsust rõhutab veelgi tugevamini kõigi rahvaste töötajate liidu vaba-tahtlik iseloom.

RAHVUSTE RIIKLIKU KORRALDUSE VORMID NSV LIIDUS

Rahvuste riikliku korralduse vormid on mitmesugused, olenedes iga rahva või rahvastegrupi elutingimustest, kes on ühinenud ühe nõukogude vabariigi piirides. Kõik need riigikorrad lubavad kergesti üle minna ühelt vormilt teisele, autonoomselt oblastilt autonoomsele vabariigile, autonoomselt vabariigilt liiduvabariigile. Töölisklassi diktatuur, arvestades kohalike tingimusi ja vajadusi, kasutab üht või teist rahvuste riikliku korralduse vormi, et kasvatada, õpetada ja tõmmata riigi ja tootmise juhtimisele rahva miljonilisi masse kõigist rahvustest. Riikliku korralduse vormid rahvuslikes vabariigides kindlustavad kõigi rahvuste töörahva igakülgse kultuurilise ja majandusliku tõusu ja loovad kindla aluse nende rahvusvahelisele läbikäimisele.

Stalinlik Konstitutsioon määrab kindlaks 13. paragrahvis NSVL riikliku korralduse järgmiselt:

„Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on liitriik, moodustatud vabatahtliku ühinemise alusel üheõiguslikest Nõukogude Sotsialistlikest Vabariikidest:

Venemaa Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik,

Ukraina Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Azerbaidžani Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Gruusia Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Armeenia Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Turkmeeni Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,

Uzbeki Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Tadžiki Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Kazahhi Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Kirgiisi Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Karjala-Soome Nõukogude Sotsialistlik vabariik,
Moldaavia Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Leedu Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Läti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.“

Nõukogude liitriik ühendab seega 16 sotsialistlikku nõukogude liiduvabariiki.

Nõukogude VIII erakorralisel üleliidulisel kongressil osutas seltsimees Stalin järgmisele kolmele tunde-märgile, mis olid aluseks olemasolevate liiduvabariikide loomisel.

„Esiteks,“ ütles seltsimees Stalin, „on tarvis, et vabariik oleks piiriäärne riik, mida NSV Liidu territoorium ei piiraks igast küljest. Mispärast? Seepärast, et kui liiduvabariigile jääb õigus NSV Liidust välja astuda, siis on vaja, et sel vabariigil, mis on muutunud liiduvabariigiks, oleks võimalus NSV Liidust väljaastumise küsimust üles tõsta loogiliselt ja faktiliselt...“

Teiseks on tarvis, et rahvas, kes Nõukogude vabariigile andis oma nime, moodustaks vabariigis ka enam või vähem kompaktse enamuse...“

Kolmandaks on tarvis, et vabariik oma elanike arvu poolest poleks mitte väga väike, et tema elanikkond oleks, ütleme, mitte alla, vaid üle ühe miljoni.“

Stalinliku Konstitutsiooni 15. paragrahv näitab, et liiduvabariikide õigused on piiratud „ainult neis piirides, mis on näidatud NSVL Konstitutsiooni 14. paragrahvis.“

Millest kõneleb Stalinliku Konstitutsiooni 14. paragrahv? Ta kõneleb esiteks sellest, et kõrgemate võimorganite ja Liidu valitsuse vahenditule juhtimisele alluvad riigikaitse ja välisriikidega suhtlemise küsimused. Nende küsimuste alla kuuluvad: sõja ja rahu küsimused; NSVL riigikaitse organiseerimine ja kõigi NSVL relvastatud jõudude juhtimine; NSVL esindus rahvusvahelis-

tel läbikäimistel, teiste riikidega lepingute sõlmimine ning ratifitseerimine; väliskaubandus riigimonopoli alusel; riigi julgeoleku kaitse. Tihedas seoses nende küsimustega on ka NSVL Konstitutsiooni täiendus, mis võeti vastu Ülemnõukogu esimese istungjärgu poolt, ja mis annab NSVL Ülemnõukogu Presiidiumile õiguse välja kuulutada sõjaseisukorda üksikuis rajoones või kogu NSV Liidus NSVL kaitse huvides või ühiskondliku korra ja riigi julgeoleku kindlustamiseks.

Teine küsimusterühm hõlmab majanduse ja rahanduse — NSVL rahvamajanduse plaanide kindlaksmääramine; NSVL ühtse riigieelarve kinnitamine, ühtlasi ka maksude ja sissetulekute kinnitamine, mis lähevad Liidu, vabariikide ja kohalike eelarvete moodustamiseks; pankade, tööstuslike ja põllumajanduslike asutuste ja ettevõtete, samuti ka üleliidulise tähtsusega kaubanduslike ettevõtete juhtimine; transpordi ja sidepidamise juhtimine; rahanduse ja krediidisüsteemi juhtimine; riikliku kindlustuse organiseerimine; laenude tegemine ja andmine; maakasutamise põhiliste aluste määramine, samuti ka maapõuevarade, metsade ja vete kasutamine; rahvamajanduse arvelevõtu ühtse süsteemi organiseerimine.

Osa rahvamajanduse harusid kuulub eranditult Liidu riigiasutuste juhtimisele: teed, side, veeteede-transport, rasketööstus, kaitsetööstus, masinaehitus, kokkuostu ja teised. Nende harude juhtimist teostatakse üleliiduliste rahvakomissariaatide kaudu, mis teostavad juhtimist kas ise või nende poolt määratud organite kaudu. Teisi majandusharusid valitseb Liit liiduvabariikide rahvakomissariaatide kaudu. Viimased juhivad neile usaldatud alapidajad tavaliselt liiduvabariikide samanimeliste rahvakomissariaatide kaudu ja valitsevad vahenditult teatavaid, arvult piiratud ettevõtteid nimistu järgi, mille kinnitab NSVL Ülemnõukogu Presiidium. Nende harude hulka kuuluvad: toiduainete, kerge- ja metsatööstus, põllumajandus, teravilja- ja loomakasvatuse sovhoosid, rahandus ja sisekaubandus ning teised.

Kolmandasse küsimusterühma kuuluvad sotsiaalkultuurilised küsimused — ühiste algatuste kindlaksmääramine hariduse ja tervishoiu alal ja töö kohta käiva seadusandluse alused.

Neljandasse küsimusterühma kuuluvad: kontrollkonstitutsiooni täitmise üle, territoriaalsed, kodakondsuse, seadusandluse ja liiduvabariikide konstitutsioonide ning NSVL Konstitutsiooni vastavuse kindlustamise küsimused; uute vabariikide vastuvõtmine Liidu koosseisu; piiride muutmise kinnitamine liiduvabariikide vahel; uute kraide ja oblastite, samuti ka uute autonoomsete vabariikide moodustamise kinnitamine liiduvabariikide koosseisus; seadusandlus kohtukorraldusest ja kohtupidamisest; kriminaal- ja tsiviilkoodeksid; seadused Liidu kodakondsusest ja välismaalaste õigustest ning üleliiduliste amnestiaaktide väljaandmine. Nende küsimuste rõhuval enamusel on mitte ainult sisemine, vaid ka rahvusvaheline tähtsus. Nad lahendatakse pealegi kahe maailma, kahe süsteemi lakkamatus võitluses. Nad lahendatakse praegu teise imperialistliku sõja tingimustes, mil kapitalism, sattunud ummikusse oma vastoludes, püüab lahendada neid NSVL arvel.

Lähtudes kogu Liidu rahva huvide üldsusest ja ühtsusest ning kaitseülesandeist tunnistab iga liiduvabariik oma konstitutsioonis, et tema territooriumil on kohustuslik NSV Liidu seaduste täitmine, mis on välja antud kooskõlas Stalinliku Konstitutsiooni 14. paragrahvi. Sellest kõneldakse kõigi liiduvabariikide konstitutsioonide 13. paragrahvis.

VNFSV Konstitutsioonis on kirjutatud, et „VNFSV kindlustab NSV Liidule tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsuse organite näol õigused, mis on kindlaks määratud NSVL Konstitutsiooni 14. paragrahvi.

Väljaspool NSVL Konstitutsiooni 14. paragrahvi piire VNFSV teostab riigivõimu iseseisvalt, säilitades täielikult oma suveräänsed õigused.“

Juhul, kui liiduvabariigi seadus läheb lahku üleliidulisest seadusest, on kehtiv üleliiduline seadus kui kogu

nõukogude rahva tahte väljendus. Seda dikteerib ka meie plaanikindlalt ehitatud sotsialistlik majandus.

Sel kombel kehtivad iga liiduvabariigi territooriumil nii NSV Liidu kui ka liiduvabariigi seadused.

Väljaspool Stalinliku Konstitutsiooni 14. paragrahvi piire säilitab iga liiduvabariik täielikult oma suveräänsed õigused, mis on kindlustatud järgmiste õiguslike tagatistega:

1. Liiduvabariigid on riigid oma kõrgemate seadusandlike organitega, mis annavad liiduvabariigi kompetentsi puutuvaid seadusi.

2. Igal liiduvabariigil on oma põhiseadus — konstitutsioon, mida tal on õigus ise muuta kooskõlas Liidu Konstitutsiooniga. Iga konstitutsioon võtab arvesse oma vabariigi erinevused, milles rahvuslikud omapärasused etendavad esmajärgulist osa.

3. Liiduvabariikide territooriume ei või muuta nende nõusolekuta.

4. Liiduvabariikidele on kindlustatud laiaulatuslikem ja üheõiguslik osavõtt Liidu kõrgemaist võimuorganest (eriti Rahvuste Nõukogust), mille kaudu liiduvabariigid võivad aktiivselt mõjutada kogu Liidu seadusandluse käiku. Iga liiduvabariik saab 25 deputaati Rahvuste Nõukogusse, arvestamata autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ja rahvuslike ringkondade esindust, kes kuuluvad liiduvabariikide koosseisu. Siinjuures tuleb lisandada, et igast liiduvabariigist valitakse üks Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitja.

5. Igale liiduvabariigile jääb õigus vabaks väljaastumiseks NSV Liidust.

Ühtsus, mis valitseb liiduvabariikide vahel, on nende iseseisvuse tagamiseks imperialistide kallaletungi vastu. Liiduvabariikide õigus vabaks väljaastumiseks Liidust on selle Liidu vabatahtlikkuse ja ühtsuse kindlustus.

„Mõned,“ ütles sms Stalin, „esitavad puht skolastilise küsimuse: aga kas pärast liitumist jäävad vabariigid veel iseseisvaks? See on skolastiline küsimus. Nende iseseisvus on piiratud, sest igasugune ühinemine

on endiste õiguste teatav piiramine nende juures, kes on ühinenud. Kuid siin säilivad iseseisvuse elemendid kahtlemata igas vabariigis, sest igal vabariigil on õigus ühepoolselt lahkuda Liidu koosseisust. Selles ongi iseseisvuse elemendid, iseseisvuse potentsi maksimum, mis jääb igale Liitu astuvale vabariigile ja mida ta võib alati teostada“¹.

Ise vabatahtlikult piirates oma suveräänsust Liidu kasuks, aitavad liiduvabariigid just sellega kaasa NSVL kaitsevõime tugevnemisele kui ka iga liiduvabariigi heaolu tõstmisele.

NSVL on riik, „mis on suuteline kindlustama nii välist julgeolekut kui ka sisemist majanduslikku progressi ja rahvaste rahvusliku arengu vabadust“².

„NSVL kaitseb liiduvabariikide suveräänseid õigusi,“ (Konstitutsiooni 15. paragrahv).

Iga liiduvabariigi kodanik on NSVL kodanik.

Iga nõukogude natsioon, suur või väike, on kogu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu võimsusega kaitstud imperialistlike kallaletungide vastu.

*

Autonoomsed nõukogude vabariigid on riigid, mis kuuluvad liiduvabariikide koosseisu.

Autonoomseid vabariike on NSV Liidus 20.

Neist on:

VNFSV-s 16: Tatari, Baškiiri, Dagestani, Burjat-Mongooli, Kabardiini-Balkari, Kalmõki, Komi, Krimmi, Mari, Mordva, Volga-sakslaste, Põhja-Osseetia, Udmurdi, Tšetšeeni-Inguši, Tšuvaši, Jakuudi.

Azerbaidžani NS Vabariigis 1: Nahhitševani.

Gruusia NS Vabariigis 2: Abhaazia ja Adžari.

Uzbeki NS Vabariigis 1: Kara-Kalpaki.

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 149. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

² NSVL nõukogude I kongressi deklaratsioonist 30. detsembrist 1922. aastast. „Nõukogude kongressid“, lk. 266, 1935. a.

Väljaspool NSVL Konstitutsiooni 14. paragrahvi ja liiduvabariikide konstitutsioonide vastavate paragrahvide piire, mis määravad kindlaks teatava liiduvabariigi juhtimise ulatuse (VNFSV — 19. paragrahv, Gruusia NSV — 14. paragrahv ja teised), teostavad autonoomsed vabariigid riigivõimu autonoomseil alustel.

NSVL ja vastava liiduvabariigi seadused on kohustuslikud autonoomse vabariigi territooriumil.

Autonoomsed vabariigid evivad oma kõrgemad seadusandlikud organid (Ülemnõukogud), mis annavad välja autonoomsete vabariikide kompetentsi puutuvaid seadusi. Neil on oma kõrgemad riigivalitsuse organid (rahvakomissaride nõukogud), mis on autonoomsete vabariikide riigivõimu kõrgeimaks täidesaatvaiks ja administratiivseiks organeiks.

Autonoomsed vabariigid evivad ka oma Ülemkohtud, mida valivad Ülemnõukogud ja mis valvavad kõigi ANSV kohtuorganite tegevuse järele.

Autonoomsed vabariigid evivad oma konstitutsioonid, mis võetakse vastu autonoomsete vabariikide Ülemnõukogude poolt ja mis kinnitatakse liiduvabariikide Ülemnõukogude poolt. Konstitutsioonid võtavad arvesse vastava autonoomse vabariigi erinevused ja eriti tema rahvusliku iseärasuse.

Autonoomse vabariigi territooriumi ei saa muuta tema nõusolekuta. Autonoomsete vabariikide kõrgemad organid määravad kindlaks rajoonide jaotuse, rajoonide ja linnade piirid jne.

Autonoomse vabariigi kõrgemad organid juhivad kohalikke riigivõimu organeid, kinnitavad rahvamajanduslikke plaane, eelarvet, kohalikke tulumakse vastavalt Liidu ja liiduvabariigi seadustele; juhivad tööstuslikke, põllumajanduslikke ja kaubanduslikke ettevõtteid ja vabariikliku tähtsusega organisatsioone, teostavad kontrolli ettevõtete seisukorra ja juhtimise üle, mis alluvad Liidu ja liiduvabariigi organeile; kontrollivad maa, maapäevade, metsade ja veekogude kasutamist kooskõlas Liidu ja liiduvabariigi seadustega; juhivad tervishoiu, sot-

siaalkindlustuse, rahvahariduse küsimusi, hoolitsevad riikliku korra kaitse, kodanike õiguste jne. eest.

Vahe autonoomsete vabariikide ja liiduvabariikide vahel on põhiliselt järgmine: autonoomseil vabariikidel puuduvad need tundemärgid, mis seltsimees Stalin märkis kui iseloomustavaid liiduvabariikide organiseerimiseks. See käib ka üksikute autonoomsete piiräärsete vabariikide kohta. Seltsimees Stalin illustreeris seda Krimmi vabariigi näitega:

„Võtkem näiteks,“ ütles seltsimees Stalin nõukogude VIII erakorralisel üleliidulisel kongressil, „Krimmi autonoomne vabariik. Ta on rajavabariik, kuid Krimmi tatarlastel pole selles vabariigis enamust — vastupidi, nad on seal vähemuses.“

Erinevalt liiduvabariikidest autonoomsed vabariigid ei kõnele oma konstitutsioones vaba väljaastumise õigusest Liidust.

„Võtkem näiteks,“ ütles seltsimees Stalin, „Baškiiri või Tatari vabariigid. Oletame, et need autonoomsed vabariigid on üle viidud liiduvabariikide kategooriasse. Kas võiksid nad siis oma NSV Liidust väljaastumise küsimust loogiliselt ja faktiliselt püstitada? Ei, nad ei võiks. Mispärast? Seepärast, et neid piiravad igast küljest nõukogude vabariigid ja oblastid ja et neil, õigust ütelda, NSV Liidu koosseisust kuhugi minna polegi.“

Liiduvabariikide konstitutsioonid võetakse vastu ainult liiduvabariikide Ülemnõukogude poolt ja nad ei vajateist kinnitamist. Nad ainult ei tohi olla vastolus NSVL Konstitutsiooniga. Autonoomsete vabariikide konstitutsioonid võetakse vastu nende vabariikide Ülemnõukogude poolt ja kinnitatakse liiduvabariikide Ülemnõukogude poolt. See on vajaline seepärast, et liiduvabariigid vastutavad iga autonoomse vabariigi kasvu ja arengu eest. Liiduvabariigid on samuti vastutavad Liidu ees ka autonoomsete vabariikide territooriumide stabiilsuse eest, sest need territooriumid on nende arenemise materiaalseks baasiks. VNFSV võimu kõrgemad organid

kinnitavad autonoomsete vabariikide piire ja rajoonidesse jaotamist (19. paragrahv, punkt „g“). NSVL Konstitutsioonis on täpselt loetletud liiduvabariikide administratiiv-territoriaalsed jaotused (paragrahvid 22, 23, 24 ja teised). Liiduvabariik kannab seega vastutust Liidu ees sellest administratiiv-territoriaalsest jaotusest kinnipidamises, mis on ära märgitud NSVL Konstitutsioonis. Iga muudatust peavad kinnitama Liidu kõrgeimad organid.

Vastavalt sellele ütleb näiteks VNFSV Konstitutsioon, et VNFSV kõrgeimate võimuorganite kompetentsi kuulub „VNFSV koosseisus moodustatavate uute kraide ja oblastite kui ka uute autonoomsete vabariikide ja oblastite kinnitamiseks esitamine NSVL Ülemnõukogule“ (paragrahv 19, p. „b“).

Autonoomsed vabariigid võtavad vahenditult osa NSVL seaduste kinnitamisest, eriti Rahvuste Nõukogu kaudu, kuhu iga autonoomne vabariik saadab vahenditult 11 saadikut. Peale selle võtavad nad osa saadikute valimisest Rahvuste Nõukogusse liiduvabariigist. Nad võtavad osa ka liiduvabariigi seadusandlusest, saates liiduvabariigi Ülemnõukogusse saadikuid normi järgi, mis on kindlaks määratud selle vabariigi konstitutsioonis.

Mõnede liiduvabariikide konstitutsioonide põhjal on üksikute autonoomsete vabariikide esindajad liiduvabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitjad. Nii määrab VNFSV Konstitutsiooni 31. paragrahv kindlaks VNFSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitjate arvu „autonoomsete vabariikide arvu järgi.“ Analoogilisi juhiseid leidub ka Gruusia NSV (paragrahv 34) ja Azerbaidžani NSV (paragrahv 31) Konstitutsioones.

*

Autonoomseid oblasti on NSV Liidus 9.

Neist on: VNFSV-s 6: Adõgei, Juudi, Karatšai, Oirootia, Hakassi, Tšerkessi.

Azerbaidžani NS Vabariigis 1: Mäepealne Karabahhi.
Gruusia NS Vabariigis 1: Lõuna-Osseetia.

Tadžiki NS Vabariigis 1: Mägis-Badahšani.

Autonoomsete oblastite kohta on kehtiv üldine määrus riigivõimu kohalike organite kohta, mis on ette nähtud NSVL Konstitutsiooni VIII peatükis. Seejuures annavad olemasolevad seadused autonoomseile oblastitele rea eriõigusi, mis eraldavad neid tavalistest administratiivsetest oblastitest.

Neist eriõigustest tuleb märkida autonoomse oblasti õigust kindlaks määrata keel, milles peab toimuma asjaajamine riigiaparaadis, õpetus koolides; autonoomse oblasti osavõtt NSVL kõrgema võimuorgani — Rahvuste Nõukogu — moodustamisest, kuhu iga autonoomne oblast saadab vahenditult 5 saadikut.

Autonoomse oblasti riigivõimu organiks on autonoomse oblasti Tööraha Saadikute Nõukogu, mis valitakse kahe aasta peale esindajate normi järgi, mille määrab kindlaks liiduvabariigi konstitutsioon.

Autonoomsete oblastite Tööraha Saadikute Nõukogu võtab vastu „Autonoomse oblasti määruse“, mis arvestab tema rahvuslikku omapärasust. „Määrus“ kinnitatakse liiduvabariigi Ülemnõukogu poolt.

Autonoomse oblasti Tööraha Saadikute Nõukogu täidesaatvaks ja administratiivseks organiks on selle poolt valitav täitevkomitee.

*

Rahvuslikke ringkondi on NSV Liidus 10. Nad asuvad kõik VNFSV piirides, suuremalt jaolt põhjapoolseis rajoones, mis kuuluvad Põhja Mereteede Peavalituse abistamistegevuse piirkonda.

Korjaki ja Tšukoti rahvuslikud ringkonnad asuvad Habarovski krai Kamtšatka oblastis; Taimõri (Dolgano-Nenetsi) ja Evenki ringkonnad — Kransnojarski krais; Hantõ-Mansi ja Jamalo-Nenetsi — Omski oblastis; Agini Burjat-Mongooli — Tšitiini oblastis; Ustj-Ordõni Burjat-Mongooli — Irkutski oblastis; Komi-Permjatski — Molotovi oblastis; Nenetsi — Arhangel'ski oblastis.

Rahvuslikud piirkonnad on administratiivses mõttes midagi oblasti ja rajooni vahepealset.

Rahvuslike ringkondade Tööraha Saadikute Nõukogud ja nende täitevkomiteed teostavad ringkonna territooriumil õigusi ja kohustusi, mida paneb neile peale „Rahvuslike ringkondade määrus“, mis määratakse kindlaks VNFSV Ülemnõukogu poolt, samuti ka vastava krai (oblasti) Tööraha Saadikute Nõukogu otsustega.

Erinevalt tavalisest administratiivsest ringkonnast rahvuslikud ringkonnad võtavad osa NSVL kõrgema võimuorgani — Rahvuste Nõukogu — moodustamisest, saates igast rahvuslikust ringkonnast ühe saadiku. Rahvusliku ringkonna võimuaparaat moodustatakse nii, et emakeele alusel ja kohalikke iseärasusi arvesse võttes rahvusliku ringkonna elanikkonda võimalikult laiemalt tõmmata sotsialistlikule ülesehitustööle.

Rahvuslike ringkondade organiseerimine näitab nõukogude võimu hoolitsemist iga, ka vähima rahvuse eest.

Mis olid minevikus põhjamaa rahvad? Need olid suguharud, kes elasid üksikute sugukondadena ja patriarhaalsete perekondadena, kes olid antud kaupmeeste, pappide, politsei ja ametnike ekspluateerimise ning omavoli alla. Need olid rahvad, kes olid peagu kõik kirjaoskamatud, kel puudusid oma kirjasõna, koolid, haiglad. Selline olukord tingis nende järk-järgulise degenereerumise ja väljasuremise.

Ainult sotsialistlik revolutsioon päästis need rahvad hävimisest. Nõukogude võim kihutas minema ekspluaatorid, organiseeris kooperatsiooni ning kolhoosid. Organiseeriti rahvuslikud ringkonnad, mis tihti tohutul territooriumil hõlmavad väga hõredat rahvastikku, kes pole seejuures hõimudki. Nii näiteks hõlmab Korjaki rahvuslik ringkond 310,8 tuhande ruutkilomeetri suurusel maal ainult 12.500 elanikku, kelle hulka kuuluvad nõmõllaanid, itelmenid, evenkid ja teised.

Põhjamaa rahvaste riigiaparaat moodustatakse põliselanikest. On loodud koolid, kiri üksikuile rahvaile, asutatud poliithariduse asutuste võrk (kultuurimajad, lu-

gemistoad, rändkino), tervishoiuvõrk (haiglad, arstijaoskonnad, velskrite ja ämmaemandate punktid).

Antakse välja õpikuid, ilukirjandust, ajalehti põhjamaa rahvaste keeles. Rahvuslike kaadrite ettevalmistamiseks on asutatud pedagoogilisi tehnikume, nõukogude parteikoole, Põhjamaa Rahvaste Instituut Leningradis.

Põhjamaa on hakanud elama ka majanduslikult: Põhjamaa veeteede kordaseadmise ja suurenenud laevasõit jõgedel, õhutransport, raadioühendus. On ehitatud uusi linnu suurte tööstuslike ettevõtetega, ehitatakse sadamaid, laevaremonttehaseid jne.

Võtame näiteks Jamalo-Nenetsi ringkonna, mis võtab enda alla 633,6 tuhande ruutkilomeetri suuruse maa-ala, mille elanike arv on umbes 35 tuhat. Tema keskus, Salehard, mis asub polaarjoone taga, on kasvanud nüüd tööstuse ja kultuuri koldeks: siia on ehitatud suur konservikombinaat, saeveski, kaks telliskivitehast, kaks laevaremontbaasi ja teisi ettevõtteid. Peagu veerand elanikkonnast õpib õppeasutustes, mille hulgas on: pedagoogiline kool, põdrakasvatuse tehnikum, kolm keskkooli ja nõukogude parteikool. Peale selle on olemas Nenetsite Maja, kaks klubi, raamatukogu, kino ja teised haridusasutused. Varem oli kogu ringkonna kohta kaks velskrit, nüüd on ehitatud uus haigla, kus töötab 16 arsti jne.

Kooskõlas Põhjamaa ümberkorraldamisega korraldub ümber ka Põhjamaa rahvaste majandus uutel, teaduslik-tehnilistel alustel. Põhjamaa rahvad tõmmatakse üldisesse tööstuse tõusu, nad saavad kvalifikatsiooni sotsialistlikes tööstusettevõtteis ja uues põllumajanduses.

*

Rahvuste elujärje ümberkorraldamine sotsialistlikus riigis ei piirdu liidu- ja autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ja rahvuslike ringkondade moodustamisega. Miljonid vähemusrahvaist on saanud võimaluse rakendada oma rahvusliku kultuuri arengu sotsialistliku ülesehituse teenistusse.

Laialipillatud vähemusrahvuste kirju etnograafiline koosseis, mitmekesisus majandusformatsioonis, paljud keeled, kultuursete jõudude puudus jne. — kõik see sundis esialgu võitlema tohutute takistustega vähemusrahvaste tõmbamisel ühisele sotsialistlikule ülesehitusele. Nõukogude võim lahendas selle keerulise küsimuse, võttes arvesse töö iseärasusi vähemusrahvuste hulgas nende majanduse ja kultuuri tõstmise eesmärgiga.

NSVL kujutab enesest ainsat riigisüsteemi maailmas, mis on rajatud kõigi tähtsamate riigivalitsemise harude vabatahtlikule tsentralisatsioonile. See demokraatlik tsentralism on vastandatud kapitalistlike maade hingetule bürokraatlikule tsentralismile, mis ei arvesta rahvuslikke iseärasusi, mis lämmatab igasuguse kohaliku initsiatiivi.

Demokraatlik tsentralism — see on kohapealse maksimumselt võimaliku loova initsiatiivi ja isetegevuse kooskõlastamine tsentralisatsiooniga, kusjuures tingimata arvestatakse kõiki nende iseärasusi, eriti rahvuslikke erinevusi.

Demokraatlik tsentralism eeldab tsentralisatsiooni põhilistes ja tähtsaimates küsimustes nagu sõjaküsimused, välispoliitika, majandus, rahandus, transport jt. Demokraatlik tsentralism eeldab ka kogu majandusliku tegevuse tsentralisatsiooni ühe üldise riikliku plaani järgi. Ta püüab kõige täielikumal määral haarata kõigi vabariikide tootmist selle parandamise eesmärgil, maa kõigi materiaalsete ressursside tulusaima ärakasutamise ja ühiste riiklike ülesannete kiireima täitmise eesmärgil. Kuid demokraatlik tsentralism ei eita kohtade iseseisvust ühiste riiklike plaanide täitmisel. Ümberpöörduvalt, ta püüab äratada ja arendada rahvahulkade loovat isetegevust, kes erinevad üksteisest keele, eluviiside ja majanduse poolest.

„Demokraatlikul ja sotsialistlikul tsentralismil,“ kirjutab Lenin, „pole midagi ühist šabloneerimise ega ühe-taolisuse sisseseadmisega kõrgemalt. Ühtsus põhiolemu-

ses, olulises ei kao, vaid kindlustatakse mitme kesisusega üksikasjades, kohalikes iseärasustes, asja käsitlemise võtteis, kontrolli teostamise viisides“¹.

„Demokraatlik tsentralism“, kirjutab Lenin teises kohas, „mitte ainult ei jäta välja oblastite kohalikku omavalitsust koos autonoomiaga, mis erinevad eriliste majanduslike ja eluoluliste tingimustega, elanikkonna erilise rahvusliku koosseisuga jne., vaid, vastupidi, otse nõuab nii üht kui teist“².

Demokraatliku tsentralismi põhimõtted on võetud aluseks nõukogude riigi korraldamisel. Demokraatlik tsentralism annab rahvuslikele rajoonidele võimaluse kasutada elanikkonnale sobivaimaid ja arusaadavaimaid abinõusid ja teid eesmärkide taotlemisel, mis seisavad nende rajoonide ja kogu NSVL ees. Sellega viibki demokraatlik tsentralism rahvahulga välja piiratud kohalike huvide ringist, kõvendab kogu nõukogude paljurahvuselise rahva vabatahtlikku ühtlust ja solidaarsust sotsialismi ülesehitamisel.

Nõukogude demokraatlik tsentralism eeldab samuti ka kõigi võimuorganite tingimatut valitavust, nende organite laiaulatuslikku vastutust töörahva ees ja kõrgemate organite otsuste tingimatut täitmist alamate organite poolt.

Võitluse ja võitude tee, mis on ära käidud kõigi nõukogude rahvaste töötajate poolt, on kõvendanud seda „...rahvaste koostöö tähelepanuväärset organisatsiooni, mida nimetatakse Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks ja mis on elavaks algkujuks rahvaste tulevasele ühinemisele ühtseks ülemaailmseks majapidamiseks“³.

¹ Lenin, XXII k., lk. 166.

² Lenin, XVII k., lk. 155.

³ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 191—192. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

STALINLIK KONSTITUTSIOON — RAHVASTE VENNALIKU KOOSTÖÖ LIPP

Stalinlik Konstitutsioon on kapitalistlikust ekspluaatsioonist puhastatud pinnale ehitatud nõukogude rahvaste vennaliku liidu tähelepanuväärne dokument.

Töölisklassi diktatuur, teostades Lenini-Stalini rahvuspoliitikat, on sisendanud varem rõhutatud rahvustele usku oma jõusse ja võimesse; on ärganud neis eluenergiat, on pannud liikuma töörahva mitmemiljoniliste rahvahulkade potentsi jõud, kes erinevad üksteisest keele, eluviiside, kultuuri ja majanduse poolest, on liitnud nad üheõiguslikuks rahvaste pereks.

Paljude nõrkade, minevikus rõhutatud rahvaste tegelik ajalugu algab alles Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võiduga.

„Sotsialistlik revolutsioon...“ ütles seltsimees Stalin, „raputades unest üles inimkonna sügavaimad kihid ja tõugates nad poliitilisele areenile, äratas uuele elule terve rea rahvusi, kes olid varem tundmatud või vähetuntud“¹.

Kapitalismi reformistlikud agendid, keda nuumatakse koloniaalrahvaste ekspluateerimise arvel, „ennustasid“ alles hiljuti lõppu paljudele Venemaa rahvustele. Kautsky, näiteks, väitis esimese imperialistliku sõja ajal, et „142 rahvusest, kes pidavat elama Venemaal, ei arene kindlasti mitte kõik nüüdisaegseiks natsiooniks, enamik neist, nagu näiteks ossetiinid, voguulid, tšeremissid,

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 137, 9. trükk.

kalmõkid, samojeedid jne., lähevad baskide ja bretoonide teed mööda.“

Praegu ossetiinid, voguulid, marid, nenetsid, nagu kõik meie maa rahvad, elavad läbi ennenägematut õitsengut oma majanduse ja kultuuri alal nõukogude rahvuslik-riikliku korralduse alusel.

Kogu maailm näeb, kui kõrgele on NSV Liidus tõstetud iga natsiooni väärikus, ja ümberpöörduvalt, kuivõrd maha surutud on rõhutatud rahvaste väärikus kapitalistlikes maades.

Ainult sotsialistlikus riigis „on rahvad-paariad, rahvad-orjad esimest korda inimkonna ajaloos tõusnud rahvaste seisundile, on tõesti vabad ja tõesti üheväärsed, nakatades oma eeskujuga kogu maailma rõhutatud rahvaid“¹.

Kuldtähtedega on Stalinlikus Konstitutsioonis (paragrahv 123) kirjutatud üheõigusluse seadusandlikud tagatised eranditult kõigile NSVL kodanikele.

„Igasugune otsene või kaudne õiguste kitsendamine või, vastupidi, otseste või kaudsete eesõiguste kehtimapanek sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, samuti kui igasuguse rassilise või rahvusliku eranditegemise, vihkamise või põlguse jutlustamine on seadusega karistatav.“

Konstitutsiooni seaduseks on samuti õigus hariduse saamisele emakeeles (paragrahv 121).

NSVL-s on teostatud kõige rahvusvahelisem võimuvorm. Kuusteist nõukogude liiduvabariiki, mis ühendavad 20 autonoomset vabariiki, 9 autonoomset oblastit, 10 rahvuslikku ringkonda (kraid ja administratiivsed oblastid kaasa arvamata) — need on ühtne, purustamatu vennalik liit, ühtne riik, ühtne rahvas, rahvas ilma kapitalistideta-ekspluataatoriteta, rahvas — peremees oma riigis.

Igast rahvusest tööinimene linnas, külas, mägedes, stepis, aulis on uhke teadvuses, et ta on üheõiguslik

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk. 243. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

kodanik suures sotsialistlikus liitriigis, mis on kindlustanud isikliku ja rahvusliku vabaduse kasvu, on asendanud endise seisaku sotsialistliku progressiga, on purustanud sajanditepikkuse surve ahelad.

Rahvuste üheõiguslus on leidnud väljenduse ka kõrgeimate võimuorganite ehituses Nõukogude riigis. Rahvuste Nõukogu olemasolu NSVL kõrgemas seadusandlikus organis on nõukogude demokraatia väljendus, mille juures seadusandlus lähtub mitte ainult kogu Liidu laiade töötavate hulkade ühiseist huvest, vaid ka iga rahvuse erihuvidest.

Rahvuste Nõukogu — see on maailmas ainus seadusandlik koda, mis on organiseeritud rahvuslikul põhimõttel, mis tagab natsioonide võrdsuse ja nende rahvuslike nõuete rahuldamise.

Rahvuste Nõukogu on kõige rahvusvahelisem koda maailmas!

Nõukogude valimissüsteem, mis on ilmekalt väljendatud Stalinliku Konstitutsiooni XI peatükis, liidu- ja autonoomsete vabariikide konstitutsioones ja Nõukogude Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide valimisseadustes, pole evinud ega evi oma demokraatliku põhiolemuse poolest võrdseid maailmas.

Nõukogude valimissüsteem ei tunne mingeid kitsendavaid tsensusi ei varanduse, hariduse ega asukoha järgi. Ta annab võrdsed valimisõigused meestele, naistele ja sõjaväelastele. Valimisõigus on NSVL igal kodanikul, kes on saanud 18-aastaseks, välja arvatud vaimuhaiged ja need isikud, kes on karistatud kohtu poolt valimisõiguste äravõtmisega.

Nõukogude valimisõigus on töörahva vastuvaidlematu õigus, olenemata nende rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest. Sellega erineb ta kapitalistlike maade valimisõigusest. Seal kasutatakse valimisõigust peamiselt suurriikliku natsiooni õigusena, kitsendatakse ja surutakse maha nõrkade ja rõhutatud natsioonide õigused.

Kogu nõukogude valimissüsteem on suunatud sellele, et, kohandatuna kohalikele tingimustele, tõmmata pal-

jurahvuselise töötav elanikkond võimalikult laialt riigi poliitilisse ellu. Valimisbülletääne trükitakse vastava valimisringkonna elanikkonna keeltes.

Üksikute Ameerika Ühendriige lõuna-osariikide konstitutsioonid esitavad valijatele nõudmise „õieti vastata“ konstitutsiooni küsimustele. Selline „eksam“ tehakse selleks, et jätta ilma valimisõigustest vaene kultuurselt mahajäänud neegrisoost elanikkond.

NSV Liidus saavutatakse konstitutsiooni tundmine ja teadmine mitte „eksamitega“, vaid laiaulatuslikema konstitutsiooni propagandaga NSVL rahvaste emakeeles.

Ükski maa maailmas ei tunne sellist valijate aktiivsust, millist ilmutasid nõukogude kodanikud NSVL Ülemnõukogu, autonoomsete ja liiduvabariikide Ülemnõukogude ja NSVL kohalike riigivõimu organite valimistel. Ükski valimisasutus maailmas ei tunne sellist rahva usaldust kui NSVL kõrgemad võimuorganid.

Valides kommunistide ja parteitute bloki kandidaate väljendas paljumiljoniline nõukogude rahvas oma taht edasi töötada oma sotsialistliku riigi võimsuse kindlustamisel. Samuti väljendas ta ka oma usaldust parteile, kes vaimustab nõukogude rahvast loovale, ülesehitavale tööle, oma armastust juhi — seltsimees Stalini, Nõukogude Konstitutsiooni looja vastu, kelle targal juhtimisel Nõukogudemaa sammub ühelt võidult teisele.

Valimiste demokraatlik iseloom NSV Liidus väljendub ka selles, et iga liidu ja autonoomne vabariik, autonoomne oblast ja rahvuslik ringkond kindlustab oma piirides valimisringkondade demokraatlikema asutamise, võttes arvesse kohalikke, eriti rahvuslikke iseärasusi.

Autonoomsete ja liiduvabariikide tõus ja areng, kõigi NSVL rahvaste sõprus ja solidaarsus näitavad kogu maailmale, kuidas töölisklassi diktatuur organiseerib rahvaste vennalikku koostööd proletaarse internatsionalismi alustel.

Kõik meie maa rahvad on aru saanud ühtse sotsialist-

liku suurriigi paremustest, mille käsutuses on lõpmatud materiaalsed ressursid.

Meie maal on olemas kõike liiki tooraineid, kütteaineid, toiduaineid ja teisi loodusvarasid. Kuid ainult nõukogude valitsus on asunud neid varasid ratsionaalselt ümber töötama ja on maa seninägematu tempoga industrialiseerinud. Revolutsioonieelsel Venemaal allus loodusvarade ümbertöötamine kapitalistliku kasusaamise huvidele. Nüüd tehakse seda tööraha jõukuse tõstmise huvides, kogu Liidu ja iga üksiku nõukogude vabariigi kultuurilis-majandusliku tõusu ja õitsengu huvides.

Mis olid minevikus proletaarlased Venemaal? Eksploatatsiooni läbi aheldatud kapitalistliku vabriku külge, viresid nad viletsuses. Oma tööpäeva eest, mis kestis 10—11 tundi ja rohkem, said nad keskmiselt umbes 20 rubla kuus. Neid ähvardas alatasa tööpuudus, nad olid alatiselt hirmul homse päeva pärast.

Mis oli minevikus talupoeg? Ta oli mõisniku ja kulaku ikkes. Kurnavais töötingimuses kitsal põlluribal, primitiivsete tööriistade juures (puuader, sahk ja lühivarreline vikat) ta elas poolnäljas, vaevalt kindlustades endale tükikese leiba.

Hoopis teissugune on pilt nüüd, pärast seda kui kõigist rahvustest tööraha ühisel jõul on likvideeritud ekspuaterivad klassid. Nüüd on töörahas oma maa ja saatuse peremehed ning rõõmus sotsialistlik töö ühendab kõigi rahvuste töötajad üheks sotsialistlikuks perekaks.

„Mitte varanduslik seisund, mitte rahvuslik päritolu, mitte sugu ega teenistusseisund, vaid iga kodaniku isiklikud võimed ja isiklik töö määravad tema seisundi ühiskonnas“¹.

Mida on siis saavutanud NSVL töötav rahvas? Ta on saavutanud oma sotsialistliku kodumaa majandusliku ja kultuurilise õitsengu, on igavesti lõpu teinud tööpuudusele, tal on lühim tööpäev maailmas. Peale püsiva töötasu tõusu suureneb tööliste elarve veel iga-aastaste

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 517, 11. trükk.

puhkuste näol, mille eest tasub riik toetuste ja pensioonide näol sotsiaalkindlustuse alal, tasuta arstiabi jne. näol.

Kuid meie paljurahvuseline talurahvas? See pole enam väiketootjate klass ega ka väikeomandi ori, keda ekspluateerisid mõisnikud, kulakud, baid, manapid, liigkasuvõtjad ja spekulandid. Kolhoosliku korra võit on asetanud eilse talupoja täiesti uude seisukorda. Kolhooside talurahva jõukus kasvab aasta-aastalt. Töölisklassi ja tema bolševistliku partei juhtimisel kolhoosnikud on muutunud aktiivseiks osavõtjaiks sotsialistlikust ülesehitustööst.

Mitte väiksemad pole ka NSVL rahvaste kultuurilised saavutused.

NSV Liidus pole enam antagonistlikke klasse. Veel püsima jäänud erinevused töölisklassi ja talupojaklassi vahel pole põhilised. Need pole enam klassid vanade mõistete järgi, vaid on uued klassid, mille vahed kaovad üha rohkem meie edasise liikumise ja arenemisega teel kommunismi poole.

Kõik need edusammud on veelgi enam koondanud NSVL rahvaid Lenini-Stalini partei ümber, on loonud nõukogude rahvaste purustamatu moraalse-poliitilise ühtsuse.

Just seepärast, et NSVL töötavate rahvaste eeskuju julgustab ja vaimustab kogu maailma töötajaid ja rõhutada, püüab rahvusvaheline reaktsioon igati õõnestada NSVL võimsust, ajab tema vastu provokatsioonilist poliitikat.

Vastukaaluks imperialistide provokatsioonile NSVL rahvad kõvendavad oma vahel sõprussidemeid.

„Sõprus NSVL rahvaste vahel,“ ütles seltsimees Stalin, „on suur ja tõsine võit. Sest niikaua kui püsib see sõprus, on meie maa rahvad vabad ja võitmatud. Ükski pole meile kohutav, ei sisemised ega välised vaenlased, niikaua kui elab ja õitseb see sõprus.“

NSVL rahvad, tulvil palavat patriotismi ja armastust oma sotsialistliku kodumaa vastu, jälgivad valvsalt im-

perialistlikke provokatsioone. Paljurahvuselise nõukogude rahva patriotism on vaenuline igasugusele šovinismi avaldusele. Kõik NSVL rahvad tervitavad partei ja nõukogude valitsuse rahupoliitikat, sest see „...kaitseb kõigi maade tööliste, kõigi rõhutute ja eksploateeritavate elu, ta tähendab väikeste natsioonide rahvusliku iseseisvuse kaitset, ta seisab inimkonna eluliste huvide teenistuses, ta kaitseb kultuuri sõjalise barbaarsuse vastu“¹.

Kuid NSVL rahvad oma Punaarmeeaga on valmis hävitavaks vastulöögiks kõigile, kes ohustavad nende rahu-likku tööd, nende kodumaad, nende riiki, mille nad on võitnud kapitalistidelt ja mõisnikelt.

Seda NSVL töörahva tahet kõvendab ka töö tõus, mis tugevdab sotsialistliku riigi kaitsevõimet ja loob eeldused külluse saavutamiseks, mis on vajaline järk-järgulisele üleminekule sotsialismilt kommunismile. Sellise töö tõusu väljenduseks oli ametiühingute keskuse — ÜAKN pleenumi algatus üle minna kaheksatunnisele tööpäevale ja seitsmepäevasele töönädalale. Sotsialistlik töödistsipliin kujuneb välja ägedas võitluses harjumuste ja jäänetega, mis on päritud kapitalistlikult ühiskonnalt. Sotsialistliku riigi töörahvas saab aru, et töödistsipliin on neid põhiküsimusi, mille lahendamisest oleneb sotsialismimaa võimsus ja iseseisvus ning edasine edu edasiliikumisel kommunismi teel.

NSVL rahvad on liidetud ühiste võitlustega ühiste klassivaenlaste vastu, ühiste võitudega, ühise sotsialistliku tööga, ühise uhkustundega oma maa üle, mis oma sotsialistlike vabrikute ja tehastega, oma kolhooside ja sovhoosidega, oma õitsele puhkenud rahvusliku kultuuri ja arvukate kultuuriliste võitudega kutsub esile kogu eesrindliku inimkonna vaimustuse.

Oma elava eeskujuga rahvaste vennalikust koostööst näitab sotsialistlik riik teed kogu rõhutud inimkonnale pääsemiseks kapitalistlikust ikkest ja eksploatatsioonist, õigusetusest ja omavolist, imperialistlike sõdade kole-

¹ Kominterni VII kongressi resolutsioonid, lk. 29, 1935. a.

dustest, barbaarsusest, vaimupimedusest ja metsistumise-
st, vaesusest ja näljast, kuhu tõukab rahvahulga
monopolistliku kapitali diktatuur.

See tee on tööliklassi diktatuuri tee, mis loob ja kõ-
vendab kõigi rahvaste töötajate vennalikkku koostööd.

STALINLIK KONSTITUTSIOON — RAHVASTE VENNALIKU KOOSTÖÖ LIPP

Stalinlik Konstitutsioon on kapitalistlikust eksploatatsioonist puhastatud pinnale ehitatud nõukogude rahvaste vennaliku liidu tähelepanuväärne dokument.

Töölisklassi diktatuur, teostades Lenini-Stalini rahvuspoliitikat, on sisendanud varem rõhutatud rahvastele usku oma jõusse ja võimetesse; on äratanud neis eluenergiat, on pannud liikuma töörahva mitnemiljoniliste rahvahulkade potentsi jõud, kes erinevad üksteisest keele, eluviiside, kultuuri ja majanduse poolest, on liitnud nad üheõiguslikuks rahvaste pereks.

Paljude nõrkade, minevikus rõhutatud rahvaste tegelik ajalugu algab alles Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võiduga.

„Sotsialistlik revolutsioon...“ ütles seltsimees Stalin, „raputades unest üles inimkonna sügavaimad kihid ja tõugates nad poliitilisele areenile, äratab uuele elule terve rea rahvusi, kes olid varem tundmatud või vähetuntud“¹.

Kapitalismi reformistlikud agendid, keda nuumatakse koloniaalrahvaste eksploateerimise arvel, „ennustasid“ alles hiljuti lõppu paljudele Venemaa rahvastele. Kautsky, näiteks, väitis esimese imperialistliku sõja ajal, et „142 rahvusest, kes pidavat elama Venemaal, ei arene kindlasti mitte kõik nüüdisaegseiks natsiooneks, enamik neist, nagu näiteks ossetiinid, voguulid, tšeremissid,

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 137, 9. trükk.

kalmõkid, samojeedid jne., lähevad baskide ja bretoonide teed mööda.“

Praegu ossetiinid, voguulid, marid, nenetsid, nagu kõik meie maa rahvad, elavad läbi ennenägematut õitsengut oma majanduse ja kultuuri alal nõukogude rahvuslik-riikliku korralduse alusel.

Kogu maailm näeb, kui kõrgele on NSV Liidus tõs-
tetud iga natsiooni väarikus, ja ümberpöörduvalt, kuivõrd
maha surutud on rõhutud rahvaste väarikus kapitalistli-
kes maades.

Ainult sotsialistlikus riigis „on rahvad-paariad, rah-
vad-orjad esimest korda inimkonna ajaloos tõus-
nud rahvaste seisundile, on tõesti vabad ja tõesti
üheväärsed, nakatades oma eeskujuga kogu maailma
rõhutud rahvaid“¹.

Kuldtähtedega on Stalinlikus Konstitutsioonis (para-
grahv 123) kirjutatud üheõigusluse seadusandlikud taga-
tised eranditult kõigile NSVL kodanikele.

„Igasugune otsene või kaudne õiguste kitsendamine
või, vastupidi, otseste või kaudsete eesõiguste kehtima-
panek sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust
kuuluvusest, samuti kui igasuguse rassilise või rahvus-
liku eranditegemise, vihkamise või põlguse jutlustamine
on seadusega karistatav.“

Konstitutsiooni seaduseks on samuti õigus hariduse
saamisele emakeeles (paragrahv 121).

NSVL-s on teostatud kõige rahvusvahelisem võimu-
vorm. Kuusteist nõukogude liiduvabariiki, mis ühenda-
vad 20 autonoomset vabariiki, 9 autonoomset oblastit,
10 rahvuslikku ringkonda (kraid ja administratiivsed ob-
lastid kaasa arvamata) — need on ühtne, purustamatu
vennalik liit, ühtne riik, ühtne rahvas, rahvas ilma ka-
pitalistideta-ekspluataatoriteta, rahvas — peremees oma
riigis.

Igast rahvusest tööinimene linnas, külas, mägedes,
stepis, aulis on uhke teadvuses, et ta on üheõiguslik

¹ Stalin, Marksism ja rahvuslik-koloniaalne küsimus, lk.
243. Riikl. Poliit. Kirj., 1939. a.

kodanik suures sotsialistlikus liitriigis, mis on kindlustanud isikliku ja rahvusliku vabaduse kasvu, on asendanud endise seisaku sotsialistliku progressiga, on purustanud sajanditepikkuse surve ahelad.

Rahvuste üheõiguslus on leidnud väljenduse ka kõrgeimate võimuorganite ehituses Nõukogude riigis. Rahvuste Nõukogu olemasolu NSVL kõrgemas seadusandlikus organis on nõukogude demokraatia väljendus, mille juures seadusandlus lähtub mitte ainult kogu Liidu laiade töötavate hulkade ühiseist huvest, vaid ka iga rahvuse erihuvidest.

Rahvuste Nõukogu — see on maailmas ainus seadusandlik koda, mis on organiseeritud rahvuslikul põhimõttel, mis tagab natsioonide võrdsuse ja nende rahvuslike nõuete rahuldamise.

Rahvuste Nõukogu on kõige rahvusvahelisem koda maailmas!

Nõukogude valimissüsteem, mis on ilmekalt väljendatud Stalinliku Konstitutsiooni XI peatükis, liidu- ja autonoomsete vabariikide konstitutsioones ja Nõukogude Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide valimisseadustes, pole evinud ega evi oma demokraatliku põhiolemuse poolest võrdseid maailmas.

Nõukogude valimissüsteem ei tunne mingeid kitsendavaid tsensusi ei varanduse, hariduse ega asukoha järgi. Ta annab võrdsed valimisõigused meestele, naistele ja sõjaväelastele. Valimisõigus on NSVL igal kodanikul, kes on saanud 18-aastaseks, välja arvatud vaimuhaiged ja need isikud, kes on karistatud kohtu poolt valimisõiguste äravõtmisega.

Nõukogude valimisõigus on töörahva vastuvaidlematu õigus, olenemata nende rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest. Sellega erineb ta kapitalistlike maade valimisõigusest. Seal kasutatakse valimisõigust peamiselt suurriikliku natsiooni õigusena, kitsendatakse ja surutakse maha nõrkade ja rõhutud natsioonide õigused.

Kogu nõukogude valimissüsteem on suunatud sellele, et, kohandatuna kohalikele tingimustele, tõmmata pal-

jurahvuselise töötav elanikkond võimalikult laialt riigi poliitilisse ellu. Valimisbülletääne trükitakse vastava valimisringkonna elanikkonna keeltes.

Üksikute Ameerika Ühendriige lõuna-osariikide konstitutsioonid esitavad valijatele nõudmise „õieti vastata“ konstitutsiooni küsimustele. Selline „eksam“ tehakse selleks, et jätta ilma valimisõigustest vaene kultuurselt mahajäänud neegrisoost elanikkond.

NSV Liidus saavutatakse konstitutsiooni tundmine ja teadmine mitte „eksamitega“, vaid laiaulatuslikema konstitutsiooni propagandaga NSVL rahvaste emakeeles.

Ükski maa maailmas ei tunne sellist valijate aktiivsust, millist ilmutasid nõukogude kodanikud NSVL Ülemnõukogu, autonoomsete ja liiduvabariikide Ülemnõukogude ja NSVL kohalike riigivõimu organite valimistel. Ükski valimisasutus maailmas ei tunne sellist rahva usaldust kui NSVL kõrgemad võimuorganid.

Valides kommunistide ja parteitute bloki kandidaate väljendas paljumiljoniline nõukogude rahvas oma taht edasi töötada oma sotsialistliku riigi võimsuse kindlustamisel. Samuti väljendas ta ka oma usaldust parteile, kes vaimustab nõukogude rahvast loovale, ülesehitavale tööle, oma armastust juhi — seltsimees Stalini, Nõukogude Konstitutsiooni looja vastu, kelle targal juhtimisel Nõukogudemaa sammub ühelt võidult teisele.

Valimiste demokraatlik iseloom NSV Liidus väljendub ka selles, et iga liidu ja autonoomne vabariik, autonoomne oblast ja rahvuslik ringkond kindlustab oma piirides valimisringkondade demokraatlikema asutamise, võttes arvesse kohalikke, eriti rahvuslikke iseärasusi.

Autonoomsete ja liiduvabariikide tõus ja areng, kõigi NSVL rahvaste sõprus ja solidaarsus näitavad kogu maailmale, kuidas töölikklassi diktatuur organiseerib rahvaste vennalikku koostööd proletaarse internatsionalismi alustel.

Kõik meie maa rahvad on aru saanud ühtse sotsialist-

liku suurriigi paremustest, mille käsutuses on lõpmatud materiaalsed ressursid.

Meie maal on olemas kõike liiki tooraineid, küttaaineid, toiduaineid ja teisi loodusvarasid. Kuid ainult nõukogude valitsus on asunud neid varasid ratsionaalselt ümber töötama ja on maa seninägematu tempoga industrialiseerinud. Revolutsioonieelsel Venemaal allus loodusvarade ümbertöötamine kapitalistliku kasusaamise huvidele. Nüüd tehakse seda tööraha jõukuse tõstmise huvides, kogu Liidu ja iga üksiku nõukogude vabariigi kultuurilis-majandusliku tõusu ja õitsengu huvides.

Mis olid minevikus proletaarlased Venemaal? Eksploatatsiooni läbi aheldatud kapitalistliku vabriku külge, viresid nad viletsuses. Oma tööpäeva eest, mis kestis 10—11 tundi ja rohkem, said nad keskmiselt umbes 20 rubla kuus. Neid ähvardas alatasa tööpuudus, nad olid alatiselt hirmul homse päeva pärast.

Mis oli minevikus talupoeg? Ta oli mõisniku ja kulaku ikkes. Kurnavais töötingimuses kitsal põlluribal, primitiivsete tööriistade juures (puuader, sahk ja lühivarreline vikat) ta elas poolnäljas, vaevalt kindlustades endale tükikese leiba.

Hoopis teissugune on pilt nüüd, pärast seda kui kõigist rahvustest tööraha ühisel jõul on likvideeritud eksploateerivad klassid. Nüüd on töörahas oma maa ja saatuse peremehed ning rõõmus sotsialistlik töö ühendab kõigi rahvuste töötajad üheks sotsialistlikuks perekaks.

„Mitte varanduslik seisund, mitte rahvuslik päritolu, mitte sugu ega teenistusseisund, vaid iga kodaniku isiklikud võimed ja isiklik töö määravad tema seisundi ühiskonnas“¹.

Mida on siis saavutanud NSVL töötav rahvas? Ta on saavutanud oma sotsialistliku kodumaa majandusliku ja kultuurilise õitsengu, on igavesti lõpu teinud tööpuudusele, tal on lühim tööpäev maailmas. Peale püsiva töötasu tõusu suureneb töölise eelarve veel iga-aastaste

¹ Stalin, Leninismi küsimused, lk. 517, 11. trükk.

puhkuste näol, mille eest tasub riik toetuste ja pensioonide näol sotsiaalkindlustuse alal, tasuta arstiabi jne. näol.

Kuid meie paljurahvuseline talurahvas? See pole enam väiketootjate klass ega ka väikeomandi ori, keda ekspuaterisid mõisnikud, kulakud, baid, manapid, liigkasuvõtjad ja spekulandid. Kolhoosliku korra võit on asetanud eilse talupoja täiesti uude seisukorda. Kolhooside talurahva jõukus kasvab aasta-aastalt. Töölisklassi ja tema bolševistliku partei juhtimisel kolhoosnikud on muutunud aktiivseiks osavõtjaiks sotsialistlikust ülesehitustööst.

Mitte väiksemad pole ka NSVL rahvaste kultuurilised saavutused.

NSV Liidus pole enam antagonistlikke klasse. Veel püsima jäänud erinevused töölisklassi ja talupojaklassi vahel pole põhilised. Need pole enam klassid vanade mõistete järgi, vaid on uued klassid, mille vahed kaovad üha rohkem meie edasise liikumise ja arenemisega teel kommunismi poole.

Kõik need edusammud on veelgi enam koondanud NSVL rahvaid Lenini-Stalini partei ümber, on loonud nõukogude rahvaste purustamatu moraalse-poliitilise ühtsuse.

Just seepärast, et NSVL töötavate rahvaste eeskuju julgustab ja vaimustab kogu maailma töötajaid ja rõhutuid, püüab rahvusvaheline reaktsioon igati õõnestada NSVL võimsust, ajab tema vastu provokatsioonilist poliitikat.

Vastukaaluks imperialistide provokatsioonile NSVL rahvad kõvendavad oma vahel sõprussidemeid.

„Sõprus NSVL rahvaste vahel,“ ütles seltsimees Stalin, „on suur ja tõsine võit. Sest niikaua kui püsib see sõprus, on meie maa rahvad vabad ja võitmatud. Ükski pole meile kohutav, ei sisemised ega välised vaenlased, niikaua kui elab ja õitseb see sõprus.“

NSVL rahvad, tulvil palavat patriotismi ja armastust oma sotsialistliku kodumaa vastu, jälgivad valvsalt im-

perialistlikke provokatsioone. Paljurahvuselise nõukogude rahva patriotism on vaenuline igasugusele šovinismi avaldusele. Kõik NSVL rahvad tervitavad partei ja nõukogude valitsuse rahupoliitikat, sest see „...kaitseb kõigi maade tööliste, kõigi rõhutute ja eksploateeritavate elu, ta tähendab väikeste natsioonide rahvusliku iseseisvuse kaitset, ta seisab inimkonna eluliste huvide teenistuses, ta kaitseb kultuuri sõjalise barbaarsuse vastu“¹.

Kuid NSVL rahvad oma Punaarmeeaga on valmis hävitavaks vastulöögiks kõigile, kes ohustavad nende rahu-likku tööd, nende kodumaad, nende riiki, mille nad on võitnud kapitalistidelt ja mõisnikelt.

Seda NSVL töörahva tahet kõvendab ka töö tõus, mis tugevdab sotsialistliku riigi kaitsevõimet ja loob eeldused külluse saavutamiseks, mis on vajaline järk-järgulisele üleminekule sotsialismilt kommunismile. Sellise töö tõusu väljenduseks oli ametiühingute keskuse — ÜAKN pleenumi algatus üle minna kaheksatunnisele tööpäevale ja seitsmepäevasele töönädalale. Sotsialistlik töödistsipliin kujuneb välja ägedas võitluses harjumuste ja jäänetega, mis on päritud kapitalistlikult ühiskonnalt. Sotsialistliku riigi töörahvas saab aru, et töödistsipliin on neid põhiküsimusi, mille lahendamisest oleneb sotsialismimaa võimsus ja iseseisvus ning edasine edu edasiliikumisel kommunismi teel.

NSVL rahvad on liidetud ühiste võitlustega ühiste klassivaenlaste vastu, ühiste võitudega, ühise sotsialistliku tööga, ühise uhkustundega oma maa üle, mis oma sotsialistlike vabrikute ja tehastega, oma kolhooside ja sovhoosidega, oma õitsele puhkenud rahvusliku kultuuri ja arvukate kultuuriliste võitudega kutsub esile kogu eesrindliku inimkonna vaimustuse.

Oma elava eeskujuga rahvaste vennalikust koostööst näitab sotsialistlik riik teed kogu rõhutud inimkonnale pääsemiseks kapitalistlikust ikkest ja eksploatatsioonist, õigusetusest ja omavolist, imperialistlike sõdade kole-

¹ Kominterni VII kongressi resolutsioonid, lk. 29, 1935. a.

dustest, barbaarsusest, vaimupimedusest ja metsistumise-
sest, vaesusest ja näljast, kuhu tõukab rahvahulga
monopolistliku kapitali diktatuur.

See tee on tööliklassi diktatuuri tee, mis loob ja kõ-
vendab kõigi rahvaste töötajate vennalikku koostööd.

SISUKORD

Tsaristlik impeerium — rahvaste vangla . . .	5
Lenini-Stalini partei võitlus rahvaste üheõigus- luse eest	11
Rahvusliku surve likvideerimine ja paljurahvu- selise nõukogude riigi ülesehitamine . . .	20
Üheõiguslike rahvaste vabatahtlik Nõukogude Liit	28
Rahvuste riikliku korralduse vormid NSV Liidus	53
Stalinlik Konstitutsioon — rahvaste vennaliku koostöö lipp	67

SISUKÕRD

Vastutav toimetaja B. Pluk. Tehniline toimetaja A. Vaik. Ladumisele antud 22. mail 1941. Trükkimisele antud 4. juulil 1941. Paberi formaat 54X81 sm. Trükipoognas 33,4 tuhat täheruumi. Trükipoognaid 4^{9/4}. Autori arvutuspoognaid 341. Trükikoja tellimise nr. 3639. Tiraaž 10.000 eks. MB—2393.

RK Poliitiline Kirjandus, Tallinn, 1941. a.
„Kommunisti“ trükikoda, Tallinn, Pikk 2.

HIND 1 RBL. 10 KOP.

A-1306